

Дорога на Голгофу

Дослідження християнства

Рой Хессон

Передмова Джорджа Вервера, міжнародного керівника
Operation Mobilization

Дорога на Голгофу

Рой Хессон

Коли хоче хто йти вслід за Мною,
хай зречеться самого себе,
і хай візьме щоденно свого хреста, та й за Мною йде.

Євангелія від Луки 9:23

ROY HESSON
BOOK TRUST

eBooks for download
east.om.org/ebooks

Originally published in English under the title
The Calvary Road by Roy Hession.

© 1950, 1995 by Roy Hession Trust
54 Bramley Close
WELLINGTON, Somerset TA21 9AF
United Kingdom

© 2001, 2012, 2021 for the Ukrainian edition by Roy Hession Trust.
Translated by permission. All rights reserved.
ISBN: 978-617-503-213-8

Цитати з Біблії наведено в перекладі І. Огієнка.

ПЕРЕДМОВА

Я переконаний, що «Дорога на Голгофу» — одна з найважливіших та найдієвіших книжок в історії Церкви.

Сотні тисяч примірників багатьма мовами розійшлися по всій земній кулі. Я мав привілей бути близьким другом Рою Хессонові та спостерігати за народженням цієї книжки.

Вважаю, що книжка з часом не втратить своєї значущості. Читання «Дороги на Голгофу» займе лише кілька годин, однак сповнить ваше життя силою, змінить ваш погляд на реальність та вестиме до перемоги. Раджу читати її з молитвою та не поспішаючи. А коли прочитаєте — отримаєте вражаючий результат. Порекондуйте цю книжку своїм друзям.

Джордж Вервер, керівник ОМ
1995 рік

ВСТУП

«Дорога на Голгофу» вперше була надрукована у лютому 1950 року. З часом я все більше переконуюсь, що думки, висловлені у книзі, стали поштовхом до руху відродження, який Бог використав для пробудження Своєї Церкви у час її пасивності. Відродження Церкви — не лише славетні спогади минулого, це процес, що й у наш час триває в різних частинах світу. Зовнішні вияви такого відродження, звичайно, значно відрізняються у різних країнах, проте їх зміст завжди однаковий: засудження гріха, нове бачення хреста Ісуса, спокута за гріх; бажання впокоритися, покаятися, сповідати свій гріх та змінити своє життя; радість від відчуття всемогутності крові Ісуса Христа, що очищує від гріха, відновлює та зцілює все те, що було втрачене й зруйноване через гріх; повнота Духа Святого і Його сила діяти через людей, які віддали Йому своє життя; повернення Ісусові тих, хто був утрачений. Зважаючи на те, що такий процес є характерним для багатьох частин світу, ці сторінки мають нині надзвичайну вагу. І я сподіваюся, що, з Божою поміччю, вони допоможуть багатьом повернутися до хреста й усвідомити важливість відродження через сповідання своєї залежності від Бога.

Редакція передмови Роя Хессона
Січень 1988 року

УПОКОРЕННЯ

Я намагатимусь якнайпростіше викласти свої роздуми про відродження. Відродження — це життя Ісуса Христа в людських серцях. Христос — переможець, і в небесах безупинно звучить Йому хвала за перемогу над гріхом. Як би не лякав нас власний досвід падінь та поразок, Христос завжди залишатиметься непереможним, а Його сила — безмежною. Від нас залежить лише встановити правильні стосунки з Ним, і тоді ми побачимо вияв Його сили у наших серцях, житті та служінні. Тоді Його переможне життя сповнить нас та інших через нас. Ось у чому суть відродження.

Однак налагодивши правильні взаємини з Ним, перше, чого нам слід навчитися, — це впокорювати свої бажання Його волі. Покора — це початок відродження. Вона спричиняє біль, припущення, однак це єдиний шлях. Упокоритись — означає підкорити своє «я» Христові¹. Господь Ісус не зможе повною мірою діяти в нас і відкривати Себе через нас, аж поки наше горде «его» не буде зламане. Це означає, що вперте й непоступливе «я», яке щоразу виправдовує себе, бажає чинити по-своєму, домагається своїх прав і шукає слави, нарешті схилиться перед Богом, визнає свою неправоту, віддасть Ісусові право керувати своїм життям та відмовиться від слави. І все це для того, щоб

¹ Гал. 2:20

Господь Ісус повністю володів ним і був для нього всім. Іншими словами, це смерть для егоїзму та власної користі.

Якщо ми чесно проаналізуємо наше християнське життя, то побачимо, скільки такого «его» є у кожному з нас. Часто наше «его», а не ми самі, намагається жити християнським життям (доказом цього є вживання нами слів «я спробую», «я зможу», що вказує на те, що ми покладаємось на своє «я»). Часто саме наше «его» спонукає нас до християнської праці. Однак воно швидко дратується, заздирить, опирається, критикує та нервується. Саме воно — вперте та непоступливе щодо інших. «Его» може бути й сором'язливим, самолюбивим, потайним. Безсумнівно, його необхідно зламати. Поки «его» керує нами, Бог не може цілковито працювати в нас, оскільки плід Духа (див. Гал. 5), яким Він прагне нас наповнити, повністю протилежний нашому впертому, незламаному духові й передбачає розп'яття нашого «я».

Упокорення — це робота Бога і наша власна. Бог готує підґрунтя, а від нас залежить ухвалення рішення. Якщо ми по-справжньому, зі щирим серцем сприймаємо осуд, прагнучи спілкування з Богом, Він покаже нам вияви нашої гордості та впертого «я», що завдають Йому болю. У таку мить ми стоїмо перед вибором: продовжувати відмовлятися від покаяння або схилити голови і сказати «так» Господу. Щоденне впокорення — це всього лише смиренний відгук на несхвалення Бога. Оскільки Божий осуд має постійний характер, то і наша покора теж повинна бути постійною. Це вимагатиме великої жертви: відмови від особистих прав та користолюбних інтересів, а також сповідання та необхідного відшкодування.

Тому ми не можемо впокорити себе, окрім як через хрест Ісуса. Добровільне бажання Ісуса постраждати за нас спонукає нас до такої ж покори. Ми бачимо Бога, який не вважав нижчим Своєї гідності бути схопленим та розп'ятим, але дозволив цьому статися заради нас, узявши на Себе роль слуги — слуги

Бога та людини. Він добровільно відмовився від власних прав, домівки, будь-якої власності. Бог дозволив людям жбурляти в Себе їхні образи, не бажаючи помсти. Він дозволив знущатися з Себе, не відповідаючи тією ж монетою й не захищаючи Себе. Більше того, ми бачимо Бога впокореним і тоді, коли, тихо йдучи на Голгофу, Він погодився стати невинною жертвою за гріх людей, заплативши за нього власним життям.

У пророчому псалмі Господь каже: «Я — черв'як, а не чоловік»². Люди, які побували у тропічних країнах, розповідають, що існує велика різниця між поведінкою змії та черв'яка, коли їм загрожує небезпека. Змія зводиться дибки, сичить та намагається атакувати — справжній приклад егоїзму. А черв'як не чинить ніякого опору, він дозволяє робити з ним, що завгодно: бити ногами, топтати — ось вияв покори.

Так Він учинив тому, що бачив нас приреченими, адже через гріх ми втратили всі права, окрім права на пекло. Тепер Він запрошує нас по праву зайняти своє місце поряд із Ним. Уся Нагірна проповідь, розповідаючи про любов до ворогів — любов, яка не бажає помсти і приносить себе у жертву, стверджує, що саме такими повинні бути і ми. Приклад такої любові, яка бажала впокорення заради нас, спонукає чинити відповідно.

Господи, зламай моє горде й непокірне «я»,
Допоможи йому схилити голову й померти,
Дивлячись на Голгофу,
Де Ти Сам схилив голову, помираючи за мене.

Однак померти для себе не можна раз і назавжди. Цей процес починається, коли Бог указує нам на наші гріхи, і триває щоденно. Лише таким чином через нас Господь Ісус може відкривати Себе іншим³. Щодня ми безліч разів стоятимемо перед

² Пс. 21:7

³ 2 Кор. 4:10

вибором. Це примусить нас відмовитися від важливих планів, розваг, не розпоряджатися бездумно власним часом та грішми, а віддавати все, що маємо, нашим ближнім, а це — справжній доказ покори Богові. Кожне приниження, кожну людину, що дратує чи надючає нам, Бог використовує для того, щоб виробити у нашому серці покору й зробити нас ще кращими провідниками життя Ісуса Христа.

Таким чином, єдине життя, що приносить насолоду Богові, єдине життя, яке є переможним — це Його життя, а не наше, як би ми цього не бажали. І оскільки наше власне життя, сповнене егоїзму, є прямою протилежністю життю Христа, ми не можемо сповнюватись Його життям, поки не дозволимо Богові вмертвити своє «єго».

ПЕРЕПОВНЕНІ ЧАШІ

Покора — початок відродження. Суть відродження — у сповненні Духом Святим по вінця, це — основа переможного життя. Як багато з нас відповіли б «так» на запитання, чи сповнені ми Духом Святим? Ознакою відродження є стверджувальна відповідь у будь-яку хвилину. Така відповідь не виявляє вашу пиху, оскільки сповнення Духом — це виключно робота Бога, ми ж отримуємо Його через благодать. Бог очікує від нас, що ми віддамо наше порожнє впокорене «я» та дозволимо Йому щодня сповнювати нас. Ендрю Муррей сказав: «Як води наповнюють упадини, так і Божа слава та сила сповнюють нас у часи нашої порожнечі та смиренності». Найпростішою та найзрозумілішою ілюстрацією цього є людське серце у вигляді чаші, яку ми приносимо до Ісуса, прагнучи, щоб Він наповнив її водою життя. Уявимо, як Ісус стоїть із золотою чашею в руках, повною живої води. Проходячи повз нас, Він дивиться у наші чаші і, якщо вони чисті, наповнює їх водою життя. Оскільки Ісус робить це щоденно, — чаша завжди наповнена по вінця. Саме це мав на увазі Давид, говорячи: «Чаша моя переповнена». Ось що таке відродження — це постійний мир Божий, що живе у наших серцях, бо ми сповнені до краю благословенням для себе та інших. Дехто вважає, що смерть власного «я» робить нас нещасними, але насправді все навпаки. Відмова вмертвити своє «его» робить нас жалюгідними. Що більше ми переживаємо смерть із Ним, то більше відчуваємо Його життя

в нас і, таким чином, пізнаємо справжні мир та радість. Його життя, виливаючись через край нашої чаші, потрапляє в чаші загublених душ — із турботою про їхнє спасіння, а також у чаші інших християн — із прагненням принести їм благословення.

У КРОВІ ІСУСА

Лише одне може перешкодити Ісусові наповнити наші чаші, коли Він проходить повз нас, — це гріх у будь-якому його вияві. Господь Ісус не наповнює брудних чаш. Будь-який вияв егоїзму, яким би мізерним він не здавався, є гріхом. Гріхом є самовпевненість та самозадоволення. Надмірний жаль до себе під час випробовувань чи труднощів, заняття християнською діяльністю чи бізнесом заради задоволення почуття власної гідності та безпідставне самовиправдання — усе це гріх. Надмірна чутливість, образливість та протиставляння себе іншим у ситуаціях, коли нас ображають; неприйняття себе, потайливість, переживання, страх — це гріхи, в основі яких лежить егоїзм. Вони забруднюють наші чаші. Усе це було в чаші, яка минула Господа Ісуса у Гетсиманському саду і яку Він випив до дна на Голгофі — чашу нашого гріха. Якщо ми дозволимо Йому показати, чим наповнені наші чаші, і віддамо їх Йому, Він очистить їх Своєю дорогоцінною кров'ю, яка все ще перемагає гріх. Це не означає очищення лише від почуття провини, спричиненого гріхом, але й від його плям та бруду, щоб ми «більше не знали гріха». І, очищуючи наші чаші, Він сповнює їх Своїм Духом Святим. Тому щодня ми маємо доступ до цієї дорогоцінної крові. Уявімо, що ви дозволили Господу очистити вашу чашу й наповнити її до краю, а тоді знову піддалися спокусі гріха. Що ж відбувається? Ваша чаша забруднюється і перестає наповнюватися. І якщо це відбувається постійно, то чаша ніколи не наповниться по самі вінця.

Якщо ми прагнемо переживати постійне відродження, то повинні навчитися зберігати наші чаші чистими. Бог не бажає,

щоб відродження припинялося й обмежувалось якимось одним роком. Якщо це і трапляється, то лише з однієї причини — через гріх, через ті маленькі грішки, які диявол підкидає у наші чаші. Але якщо ми щоразу повертаємося до Голгофи і по-новому пізнаємо силу крові Ісуса щоденно змивати гріх, — то ми пізнали таємницю очищення та наповнення чаші. У мить, коли ви усвідомлюєте спокуси заздрити, критикувати, роздратовуватися тощо, — принесіть це до Ісуса й попросіть Його омити вашу чашу силою Своєї крові. Ви відчуєте, що роздратування зникло, радість та мир відновилися, і ваша чаша знову наповнюється. Що частіше ви приносите свою чашу для очищення, то легше протистоятимете гріху.

Однак очищення можливе лише за умови повного впокорення перед Богом у всіх сферах нашого життя. Скажімо, нас дратують риси характеру певної людини. У цьому разі недостатньо принести своє роздратування на Голгофу. Спочатку нам слід упокоритися, тобто принести до Бога цю проблему й прийняти цю людину та її вдачу як Його волю. Потім ми зможемо віддати Ісусові наше неправильне ставлення до цієї людини, знаючи, що Його кров омие наш гріх. Після того, як Бог очистив нас від гріха, намагаймося не повертатися до нього й зосереджувати увагу не на собі, а на нашому Господові, прославляючи Його за перемогу над гріхом.

Слово Боже пропонує загальний принцип, щоб допомогти нам будувати взаємини з Ісусом та вказати на наш гріх. У Посланні до колосян 3:15 написано: «І нехай мир Божий панує ваших у серцях». Усе, що порушує мир Божий у наших серцях, є гріхом, незалежно від того, яким дріб'язковим це нам видається. Навіть якщо це взагалі не схоже на гріх. Мир Божий має керувати нашими серцями чи, іншими словами, бути суддею у наших серцях. Коли під час футбольного матчу лунає свисток судді, це означає, що були порушені правила гри. Коли ми втрачаємо мир, суддя, поставлений Богом у наші серця, вказує на пору-

шення! Варто негайно зупинитися, попросити Бога показати нам, у чому річ, сповідати гріх, на який Він указав, і тоді кров Ісуса Христа відновить наш мир, а ми продовжимо свій шлях із переповненими чашами. Проте, якщо Бог не відновлює миру у наших серцях, це означає, що ми не до кінця впокорились.

Можливо, нам варто попросити пробачення ще у когось, окрім Бога. Навіть якщо ми вважаємо винним іншого, проте якщо ми самі втратили мир, то цілком очевидно, чия це провина. Наш мир із Богом не залежить від гріха іншої людини, а лише від нашого. Бог хоче показати нам наші гріхи, і лише за умови нашого бажання бути очищеними від них, ми матимемо Його мир. Як просто жити, коли нами керують мир Божий і Дух Святий, та, водночас, це вимагає величезних зусиль!

Колишнє життя, сповнене егоїзму, на яке ми ніколи не звертали уваги, тепер по-новому відкривається нам, і ми не можемо більше жити без судді, який указує на наші помилки. Коли ми готові віддати своє життя під керівництво Божого миру, Бог показує для нас (до найменшої дрібниці!) такі гріховні риси характеру: нарікання, зверхність та байдужість. Безліч разів на день, у найменшому, звертаймося до очищувальної крові Ісуса, і тоді ми побачимо, що, як ніколи раніше, наше життя стане сповнене покори. Тоді через наше впокорення Ісус виявлятиметься у всій Своїй милості й благодаті.

Однак ми так часто ігноруємо свисток судді, що перестаємо його чути. З плином часу ми все менше відчуваємо потребу в очищенні та не бачимо причини для впокорення. Таким чином, ми опиняємося ще у гіршому становищі, ніж можемо собі уявити. Щоб відновити взаємини з Богом, коли Він керує нашими серцями, потрібно велике бажання звернутися до Нього. Звернутися з проханням, щоб Господь показав, які сфери нашого життя повинні бути очищені кров'ю Ісуса Христа. Спочатку Він укаже нам на один гріх, а наш послух та покора у цьому питанні стануть першим кроком на шляху до відродження.

ПРАВИЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ

Коли людина поставила себе, а не Бога у центрі свого життя, то як наслідок — вона втратила не лише спілкування з Ним, але й з іншими людьми. Відразу ж за історією першого конфлікту людини з Богом, описаною у 3-му розділі Книги Буття, у 4-му розділі йдеться про конфлікт між людьми, що закінчився вбивством Авеля Каїном. Падіння означає, що «розпорошились кожен на власну дорогу»¹. Якщо я починаю захищати свої інтереси, а не Божі, то зрозуміло, що й у стосунках із іншими людьми я боронитиму власні інтереси, а не їхні. Світ, у якому кожна людина хоче йти своїм шляхом, сповнений непорозумінь, перешкод, підозри, суперечок та конфліктів.

Смерть Господа Ісуса Христа на хресті повинна була не лише повернути людей до взаємин із Богом, але й відновити їхні стосунки один із одним. Одне без іншого неможливе. Що ближче до центру спиці в колесі, то ближче вони одна до одної. Те ж саме відбувається і з нами, коли наші взаємини з Богом стають близькими. Відсутність живого спілкування з іншими християнами доводить, що ми не маємо й живого спілкування з Богом. 1 Послання Івана (яке нове світло воно проливає на відродження!) наполягає на перевірці глибини та щирості і, власне, реальності взаємин людини з Богом через її стосунки

¹ Іс. 53:6

з іншими християнами². Дехто вже помітив тісний зв'язок між нашими стосунками з іншими християнами та нашими взаєминами з Богом. Усе, що стає перешкодою між нами та іншою людиною, є хоч малою, але перепорою між нами та Богом. Ми виявили, що коли ці бар'єри не знищено відразу ж, вони товщують і товщують, аж поки ми не опинимося за стіною, що відокремлює нас від Бога та від людей. Безсумнівно, коли ми обираємо нове життя, то воно має виявитись у єдності з Богом та нашими братами по вірі, і ніщо не повинно стояти між нами.

СВІТЛО Й ТЕМРЯВА

На якій же основі ми можемо будувати справжні взаємини з Богом та нашими братами й сестрами? Тут нам знову може стати у пригоді 1 Послання Івана 1:7: «Коли ж ходимо в світлі, як Сам Він у світлі, то маємо спільність один із одним, і кров Ісуса Христа, Його Сина, очищує нас від усякого гріха». Коли з'являється світло, темрява зникає. Коли ми переживаємо докори сумління, коли бачимо, які ми насправді — ми у світлі. «Усе ж те, що світлом докоряється, стає явне, бо все, що явне стає, то світло»³. Але кожного разу, коли ми щось робимо чи говоримо (або чогось не говоримо) з наміром щось приховати, — ми у темряві.

Отже, перший вияв впливу гріха у нашому житті — намагання приховувати те, ким ми є. Гріх змусив наших праатьків ховатися між деревами у саду, і відтоді він має такий самий вплив на нас. Гріх робить нас нещирими, лукавими, примушує одягати маски, прикидатися, виправдовувати себе та звинувачувати інших — і робимо ми це як нашими словами чи діями, так і мовчанням. Саме це у 1 Посланні Івана 1:6 названо «ходінням у темряві». Для деякого з нас «невеликий» гріх може бути не більше, ніж докір сумління (будь-що, пов'язане з нашим «я», є

² 1 Ів. 2:9; 3:14–15; 4:20

³ Еф. 5:13

гріхом), а приховування чогось — допустима спроба прикрити своє сумління, і все ж це — ходіння у темряві.

На протигагу всьому, що є в нас, у 1 Івана 1:5 сказано, що «Бог є світло», тобто Він — Той, Хто все викриває, Хто показує кожному людину такою, якою вона є насправді. Далі написано: «і немає в Нім жодної темряви», що означає абсолютну відсутність у Бога будь-чого спільного з темрявою чи з гріхом, властивим нам.

Тоді очевидно, що ми не можемо ходити у темряві, якою б незначною вона не була, та одночасно продовжувати спілкування з Богом. Доки ми у темряві, ми не можемо мати й належних стосунків із нашими братами по вірі — оскільки ми нещирі з ними, то й вони не зможуть спілкуватися з тими, хто лукавий. Стіна нещирості розділяє нас.

ЄДИНА ОСНОВА ДЛЯ СПІЛКУВАННЯ

Єдиною основою для справжнього спілкування з Богом та людьми є відкритість, щирість у стосунках. «Коли ж ходимо у світлі, як Сам Він у світлі, то маємо спільність один із одним» (1 Ів. 1:7а). Життя у світлі протилежне життю в темряві. Сперджен у одній зі своїх проповідей подав таке визначення життю у світлі: «Бажання знати і бути пізнаним». Бог хоче, щоб ми мали бажання знати істину про себе та були відкритими до Його осуду; щоб ми прислухалися до найперших докорів сумління. До всього, що Він називає гріхом, ми маємо ставитись як до гріха, нічого не приховуючи й не виправдовуючись. Таке життя у світлі щодня з потужною силою викриватиме гріх у нас, і ми побачимо те, на що ми раніше не зважали як на гріх. Тому у нас може виникнути спокуса повернути з обраного шляху та спробувати заховатися. Сьомий вірш продовжується словами: «...і кров Ісуса Христа, Його Сина, очищує нас від усякого гріха». Усе, що в очах Божих є гріхом, ми можемо сповідати й принести до Ісуса, щоб Його кров омила нас, аж тоді гріх

зникне, зникне з-перед Божих очей та з наших сердець. Сила цієї дорогоцінної крові очищає нас, і ми стаємо білішими за сніг. Тому, живучи у світлі та дозволяючи Богові очищати нас від гріха Своєю кров'ю, ми можемо перебувати у спілкуванні з Ним.

Спілкування, проте, повинно бути не лише з Ним Самим, але й «один із одним», що вимагає ходіння у світлі й перед іншими християнами. Таким чином, ми не можемо бути одночасно щирими з Богом та нещирими з людьми. Ми маємо прагнути правди про себе від інших так само, як ми хочемо знати її від Бога. Ми повинні завжди бути готовими прийняти світло правди від інших (і бути готовими принести його їм) та дозволити їм указати нам із любов'ю на все те, що, як вони вважають, кидає тінь на це світло. Ми повинні бажати не лише пізнавати людей, але й дозволити їм пізнавати себе такими, якими ми є насправді. Це означає, що ми не приховуватимемо нашого єства від тих, із ким спілкуємося; не вдягатимемо масок та не гратимемо ролей; не виправдовуватимемо себе; будемо відвертими з ними; розкриватимемо перед іншими своє духовне життя; стримуватимемо свій егоїзм; будемо щирими та відвертими з нашими братами та сестрами в Христі, навіть якщо це ризиковано для нашої репутації. Це означає, що ми не плекатимемо у своєму серці поганих почуттів до інших людей, а сповідуватимемо звільнення Богом і чинитимемо відповідно. Таке життя піднесе наші взаємини з іншими людьми на новий рівень, і ми любитимемо один одного не менше, а ще більше.

БЕЗ СТРАХУ

Життя у світлі — це життя з Ісусом. Воно не поневолює. Ми не зобов'язані розповідати кожному всі подробиці свого життя. Найважливіше — це наше бажання жити у світлі. Чи готові ми бути відкритими з нашими братами по вірі та говорити, коли того хоче Бог? Зброя світла — це щирість. Іноді це принизливо,

однак саме це сприятиме досягненню нових взаємин із Христом та нового рівня самопізнання. Ми звикли, що Бог знає усе про нас, тому часто перестаємо звертати на себе увагу, а це неминуче призводить до незнання самого себе. Але щойно ми повністю відкриваємо своє серце хоч одній людині, то дізнаємося про себе те, чого не знали раніше, та бачимо гріхи, яких раніше не помічали. Ми ясніше ніж будь-коли усвідомлюємо, які сфери нашого життя потребують змін. Ось чому Яків наказує нам сповідувати гріхи один перед одним.

Згідно з 1 Івана 1:7 метою «ходіння у світлі» є «спільність одного з одним». І якою ж чудовою є та спільність, коли ми йдемо цим шляхом разом! Любов виявлятиметься у нас, коли кожен визнає себе грішником і розкається перед хрестом Ісуса. Коли перешкоди усунуто, а маски знято, тоді Бог може зробити нас такими, якими ми є у Ньому. Але ще більше радості від того, що при такому спілкуванні ми «у безпеці». Нам не потрібно боятися як реагуватимуть на нас інші чи що вони про нас думатимуть. У спілкуванні, в основі якого лежить життя у світлі перед хрестом Ісуса, ми знаємо, що кожна думка про нас буде впокорена та сповідана.

Не варто, однак, забувати, що наше життя у світлі присвячене перш за все Христові. Саме з Ним варто найперше владнати все, оскільки саме Він очищає нас і дає нам перемогу. І тоді, коли Бог дає нам бажання відкрити наші серця перед іншими, ми приходимо до них із чимось більшим, ніж просто сповідь (окрім тих випадків, коли це справді необхідно), і разом прославляємо Його.

КОМАНДИ, ЯКІ ПРАЦЮВАТИМУТЬ ДЛЯ ПРИСКОРЕННЯ ВІДРОДЖЕННЯ

Ісус хоче, щоб уже сьогодні ви розпочали нове життя у світлі з Ним. Запропонуйте ухвалити таке рішення вашому другові-хри-

стіянину, тому, хто живе поруч із вами, вашій дружині чи чоловікові. Зніміть маску. Я переконаний, що у ваших стосунках із цією людиною обов'язково є щось таке, про що Бог хоче, щоб ви відверто розповіли їй. Почніть із малого. Станьте командою, що працюватиме для прискорення відродження серед своїх друзів.

Коли інші схилиються перед хрестом, Бог дасть їм бажання приєднатися до вас. Час від часу збирайтеся для спілкування, щоб відкрито ділитися своїм духовним досвідом. У єдності моліться за інших і несіть свідчення світові.

Саме через таке спілкування Бог почне працювати дивним чином. Отримуючи від Нього спасіння та благословення у такий спосіб, інші християни також почнуть жити та працювати в єдності. Подібно як одна більярдна куля штовхає іншу, так одна християнська група започаткуватиме інші, аж поки вся земля не сповниться новим життям воскреслого Ісуса Христа!

ДОРОГА СВЯТОСТІ

Найважливіше, чого нам треба навчитися для того, щоб жити переможним християнським життям, — це його цілковитий простоті. Як же ми ускладнюємо його! Про нього написані численні праці, використані найскладніші терміни; нам говорять, що секрет полягає в тому чи іншому. Однак для більшості з нас це настільки складно, що хоч ми й знаємо теорію, проте не маємо змоги використовувати її у щоденному житті. Щоби більше зрозуміти ці прості істини, у цьому розділі ми розглянемо їх на прикладі.

ДОРОГА

Образом переможного життя, знайомого більшості з нас, є дорога із Книги Ісаї 35:8: «І буде там бита дорога та путь, і будуть її називати: дорога свята, не ходитиме нею нечистий, і вона буде належати народові його; не заблудить також нерозумний, як буде тією дорогою йти». Це — дорога, прокладена через трясовину, тобто посеред світу. Дорога ця вузька та нелегка, проте кожній людині під силу подолати її, оскільки «не заблудить ... нерозумний, як буде тією дорогою йти». Небезпека чигає на нас, якщо ми зійдемо з дороги, проте поки йдемо по ній, будемо у безпеці, бо «не буде там лева, і дика звірина не піде на неї» (Ісаї 35:9). Лише нечистим ця дорога недоступна:

«Не пройде нею не один нечистий». Писання говорить не лише про грішників, які не знають Христа як особистого Спасителя, а й про християн, які живуть у гріху, не сповідуючи його й не отримуючи очищення.

Єдиний шлях до тієї дороги пролягає через темний та непривабливий пагорб — Голгофу. Це пагорб, на який варто підніматися на колінах. Якщо ми задоволені своїм теперішнім християнським життям, якщо не маємо палкого бажання вийти на той шлях, то ми ніколи не станемо на коліна і, отже, ніколи не дістанемося до Голгофи. Однак, якщо ми незадоволені, якщо ми спрагли, то вирушимо до неї. Не поспішаймо. Нехай Бог підготує нас: поставить на коліна у молитві благання. Звичайний турист не дійде далеко. «І будете шукати Мене, і знайдете, коли шукатимете Мене всім своїм серцем»¹.

НИЗЬКИЙ ОДВІРОК

На вершині гори, оберігаючи шлях до дороги, стоїть хрест, похмурий та суворий. Суддя часу та людей. Біля підніжжя хреста — двері з низьким одвірком, таким низьким, що, заходячи в них, необхідно нахилитися й стати на коліна. Щоб продовжити шлях, треба переступити поріг дверей, які називають «дверима впокорених». Лише смиренні люди можуть це зробити. Упокоритись — означає підкорити своє «я» Христові.

У кожного з нас живе горде та вперте «я», яке народилося ще в едемському саду, коли Адам та Єва, забувши про покору Божій волі, захотіли незалежності й піднесли себе на один рівень із Богом. У Біблії Бог часто звинувачує Свій народ у тому ж гріху, що притаманний і кожному з нас. Ми — вперті та непоступливі, занадто чутливі до себе та образливі, ми критикуємо, легко піддаємося роздратуванню та заздрощам. Ми злопам'ятні та важко прощаємо, покладаємося на власні

¹ Єр. 29:13

зусилля та самі намагаємося зробити те, що варто довірити Богові. Ми поблажливі до себе, а як часто це призводить до духовної нечистоти!

Усі ці гріхи, як і багато інших, беруть свій початок із нашого гордого «я». Якби місце гріхів у нашому житті займав Христос, то наше життя було б зовсім інакшим. Перш ніж ми можемо стати на цю дорогу, Бог повинен зламати наше вперте «я», щоб замість нього міг царювати Христос. Упокоритися — означає відмовитися від своїх прав перед Богом та людьми. Не просто підкоритися Йому, а усвідомити, що ми не маємо жодних прав, окрім права на пекло. Це означає бути ніким та не мати нічого власного: ні часу, ні грошей, ні надбань, ні становища.

Для того щоб зламати і підкорити нашу волю Своїй, Бог веде нас до хреста і там показує приклад справжнього впокорення. Ми бачимо поранені руки й ноги, любляче лице, увінчане колочками. Ми спостерігаємо цілковите впокорення Того, Хто сказав: «Не Моя, а Твоя нехай станеться воля!»², Хто до дна випив гірку чашу наших гріхів. Отож, щоб скоритися, потрібно глянути на Нього й усвідомити, що саме наш гріх прибив Його цвяхами до хреста. І лише коли ми побачимо любов та впокорення Бога, Який помер замість нас, наші серця пом'якшаться та виникне бажання скоритися перед Ним. Тоді нашою молитвою стануть слова:

«Дорогий Господи, спаси мене від самого себе,
Допоможи мені розчинитися в Тобі,
Щоб мене більше не існувало, а жив в мені Ти».

Багато з нас зрозуміли, що Бог найшвидше відповідає на молитву впокорення.

² Лк. 22:42

ПОСТІЙНИЙ ВИБІР

Проте не думайте, що ми повинні скоритися лише один раз, коли заходимо у двері. Вибір постійно стоятиме перед нами. Бог посилає у наше життя труднощі, але вибір — за нами. Коли нас нехтують чи ображають, у нас з'являється безпосередній вибір: прийняти неповагу як вияв благодаті, що впокорює нас ще більше, або протистояти їй та знову дати волю своєму «я». Бог перевірятиме нашу покірність постійно, і немає сенсу вдавати свою покору перед Ним, якщо ми не виявляємо її у своєму ставленні до інших. Майже завжди Бог перевіряє нас через інших. Для християн немає другорядних стосунків. Бог передбачив, що ми часто пізнаватимемо Його волю через людей та через їхні чисельні вимоги до нас. Якщо ви зараз у зоні непокори, то єдиний вихід — це повернення до Голгофи та погляд на Христа, упокореного там за вас. Ви відійдете, маючи бажання покоритися заради Нього.

Двері покори окроплені дорогоцінною кров'ю Господа Ісуса. Коли ми схиляємося, щоб пройти крізь них, кров очищає нас від усякого гріха. І ми повинні нахилитися не лише тому, що хочемо ввійти, але й тому, що лише духовно чисті можуть ходити дорогою святості. Приміром, ви ніколи не знали Ісуса як свого Спасителя або, можливо, вже знайомі з Ним багато років; але в обох випадках ви забруднені гріхом — гріхом гордості, заздрості, образи, нечистоти тощо. Якщо ви довірите всі ці гріхи Тому, Хто поніс їх на хрест, то Він знову проголосить вам те, що вже колись казав на хресті: «Звершилося!», і ваше серце стане чистішим за сніг.

ДАР ЙОГО ПОВНОТИ

І ось ми вийшли на дорогу. Перед нами вузький, осяяний світлом, шлях, що веде вгору до небесного Єрусалима. З обох його

боків — густа непроглядна темрява. Вона навіть сягає країв дороги, однак сам шлях лежить у світлі. Позаду — хрест, вже не похмурий та непривабливий, а світлий і осяйний. І ми більше не бачимо Ісуса, розп'ятого на ньому, а бачимо, як Він іде дорогою воскресіння. У руках Ісус несе чашу, наповнену водою життя. Він підходить до нас і просить відкрити Йому наші серця. І коли ми погоджуємося, то Христос приймає їх як ті порожні чаші, що потребують наповнення. Він зазирає всередину, детально вивчає вміст наших чаш — це може спричинити нам багато болю. Але якщо ми дозволяємо Його крові очистити наші серця, то Ісус наповнює їх водою життя.

Ми продовжуємо йти цим шляхом, радіючи та прославляючи Бога, сповнені Його новим життям. Це і є відродження, коли кожен із нас постійно сповнений Духа Святого, коли кожен виявляє любов до ближнього та дбає про його спасіння. Без будь-якого страждання й очікування, у простоті серця ми приносимо до Нього кожен гріх, щоб очиститися Його дорогоцінною кров'ю, та приймаємо з рук Христа дар Його повноти і дозволяємо працювати через нас. На нашому шляху Ісус завжди поряд із нами, постійно наповнює наші чаші, щоб вони не спорожніли.

Тож сенс подальшого нашого християнського життя тепер у тому, щоб йти цією дорогою зі сповненими серцями, схиливши голови перед Його волею. Щоб довіряти Його крові та жити у цілковитій єдності з Ісусом. У такому житті немає жодних особливих емоційних переживань. Це — звичайне щоденне життя, якого Господь очікує від нас. Це справжня святість.

НА УЗБІЧЧІ

Але оскільки шлях, по якому ми йдемо, вузький, ми можемо зійти з нього, що часто й трапляється. Лише один крок убік — і ми на узбіччі, у темряві. Це відбувається через непокору чи небажання, щоб Бог керував нами. Диявол завжди на узбіччі,

він кричить на нас, однак не має влади, щоб заподіяти нам зло. Проте часто ми звертаємо увагу на його голос і піддаємося йому. Це і є початком гріха, початком віддалення від Ісуса.

Часто ми протистоїмо іншим людям, а іноді й Самому Богові. Нерідко ми охоплені ревнощами та образою. Іноді ми своїми зусиллями намагаємося досягнути чогось, замість того щоб збагнути, що не пройде цти шляхом жоден нечистий. Наша чаша стає брудною та порожньою, і ми втрачаємо мир із Богом. І якщо відразу ж не повернемося на шлях, то ще більше віддалимся від нього. Слід повернутися негайно. Але як? Найголовніше: запитати Бога про причину нашого віддалення — і Він відповість. Правда, іноді мине чимало часу, перш ніж ми зрозуміємо свою помилку. Приміром, хтось розсердив нас. Бог хоче, щоб ми усвідомили, що причиною є не вчинок тієї людини, а наша реакція на нього. Ми не роздратовалися б, якби були впокореними. Коли ми дивимося на дорогу, маючи бажання повернутися на неї, і знову бачимо Господа Ісуса, тоді починаємо розуміти, як недобре дратуватися. Тоді ми усвідомлюємо, що Ісус помер, щоб врятувати нас від дратівливості. І коли на колінах ми вертаємося на шлях святості, то повертаємося до Нього, — і кров Ісуса очищує нас. Ісус чекає на нас, щоб знову по вінця наповнити наші чаші. Алілуя!

ПОВЕРНЕННЯ НА ШЛЯХ

Немає значення, де саме ми зійшли з дороги, — Він завжди кликатиме нас знову повернутися й упокоритися, Його кров знову й знову очищатиме нас. Велика таємниця дороги святості — це знати, що робити з гріхом, коли він з'являється у нашому житті. Гріх треба принести до хреста, визнаючи й сповідаючи його перед Богом та вірячи в те, що кров Ісуса змила його.

Тому найважливішим на цьому шляху буде стежити за тим, щоб наші чаші постійно наповнювалися, щоб мир Божий ке-

рував нашими серцями, щоб ми виявляли любов та турботу до інших. Усе це є показником успішної подорожі по дорозі святості. Якщо якийсь із цих пунктів порушено, то це означає, що десь прокрався гріх: жаль та поблажливість до себе, самовиправдання, корисливість, надмірна чутливість, образливість, покладання на власні сили, самовпевненість чи, навпаки, невпевненість у собі, потайливість і надмірна нервовість, страх тощо.

ПОДОРОЖ ЗІ СУПУТНИКАМИ

Інша важлива річ, про яку ми ще не згадували, — цією дорогою ми йдемо не самі. Крім Ісуса, поряд із нами йдуть інші люди. Одна з умов подорожі, що спілкування з ними таке ж важливе, як і спілкування з Ісусом. Зрештою, ці два аспекти нерозривно пов'язані між собою.

Наші взаємини з людьми настільки переплітаються з нашими стосунками з Богом, що одні не можуть бути порушені без шкоди для інших. Усе, що стоїть між нами та іншими людьми: нетерпіння, протистояння, заздрість — стає між нами та Богом. Усе це до певного часу може бути прозорою завісою, яка, якщо її відразу ж не позбутися, перетворюється спочатку на товсту ковдру, а потім на цегляну стіну, що відгороджує нас від Бога та від людей. Ця стіна замурує нас у собі. Зрозуміло, чому взаємини людини з Богом та з іншими людьми так пов'язані між собою. «Бог є любов», і якщо ми не виявляємо любові до інших, то позбавляємо себе спілкування з Богом, оскільки Бог любить їх, навіть коли ми не любимо.

Понад те, наслідком гріха є звернення зі шляху святості в темряву³ (приховування своїх почуттів і того, ким ми є насправді). Ось що говорить про темряву Писання: «Світло виявляє, а темрява приховує». Перший результат впливу на нас гріха — це бажання ховатися, прикидатися, одягати маски у взаєминах

³ 1 Ів. 2:9–11

із Богом та людьми. І, звичайно ж, ні Бог, ні люди не можуть підтримувати близьких стосунків із нещирою людиною.

Відновлення спілкування з Господом поверне нас до правильних стосунків із людьми. Брак любові мусить бути визнаний гріхом, сповіданий, і — як кожен гріх — омийтий кров'ю Ісуса. Тільки після цього ми можемо отримати примирення з іншими. Таким чином, коли ми повернемося до Господа Ісуса, Його любов до нас наповнить наші серця бажанням виявляти її у наших стосунках із людьми.

Такою є подорож по дорозі святості. Це не якась нова незвичайна доктрина чи нова ідея для проповідей. Усе набагато простіше. Це просто щоденне життя у тих обставинах, які допустив Господь. Воно не суперечить тому, що ми чули чи читали про християнське життя. Ця велика істина освячення проілюстрована прикладом простої історії. Тільки переживши відродження, ми можемо почати жити таким життям. А продовжувати жити ним означає продовжувати переживати відродження. Відродження — це ти і я, що йдемо дорогою святості в єдності з Господом Ісусом й один із одним, ідемо з чашами, що постійно очищаються й наповнюються життям та любов'ю Бога.

Переможне життя та ефективне свідчення не є результатом самовдосконалення чи старанної роботи, а плодом Духа Святого. Наше покликання — не самим принести плід, а дозволити Богові принести його через нас. Плід родить Бог, не ми. Немає нічого важливішого, ніж постійно сповнюватися Духом Святим та завжди пам'ятати метафору, що «насихуються дерева Господні» — Господом¹.

Про це написано у Євангелії від Івана. Дух Святий зійшов на Ісуса під час Його хрещення. Іван Хреститель бачив, як Ісус наближався до нього, і сказав: «Оце Агнець Божий, що на Себе гріх світу бере» (Івана 1:29). Хрестячи Ісуса, Іван побачив, як розкрилися небеса і Дух Божий, як голуб, зійшов на Нього.

СМИРЕННЯ БОГА

Як легко нашій уяві відтворити картину цієї події — голуб сходить на Агнця! Ягня та голуб, без сумніву, найніжніші з Божих творінь. Ягня — це символ покори та смирення, а голуб — символ миру (що може звучати миролюбніше, ніж воркування голуба у літній день?). Чи не свідчить це про смирення, яким переповнена вся особистість Бога? Коли вічний Бог вирішив відкрити Себе людям через Свого Сина, то назвав Його Агнцем.

¹ Пс. 103:16

Коли для Духа Святого настав час прийти у світ, Він зійшов в образі голуба. Однак причина нашої покори перед Богом не є цілком очевидною. Ми коримося Богові не тому, що Він великий, а ми малі — а отже, наше смирення й допомагає таким малим творінням жити з Богом. Причина полягає в тому, що Бог в образі Ісуса Христа Сам є тихим та смиренным.

Найважливіше, що нам слід усвідомити, — Дух Святий міг зійти на Ісуса у вигляді голуба лише за умови, що Він був Агнцем Божим. Якби Ісус не був таким, як ягня: смиренным, покірним та тихим, — голуб не міг би спочити на ньому. Будучи похотливим, голуб злякався б і полетів би геть, якби Ісус не був тихим, ніжним та смиренным у Своему серці.

Це яскравий опис того, якими повинні бути і ми — щоб той самий Святий Дух міг зійти і спочити на нас. Голуб може залишитися з нами, лише якщо ми бажаємо бути ягням. Дух не може жити в нас, якщо наше «я» не зламане!

Плід гордовитого «я» прямо протилежний покорі голуба. Перегляньте 5-й розділ Послання до галатів, у якому йдеться про плід Духа Святого. Він хоче дати нам «любов, радість, мир, довготерпіння, добрість, милосердя, віру» (Галатам 5:22-23)! Тепер у тому ж розділі порівняйте цей плід із жахливими справами тіла («тіло» — це новозавітна назва непокореного «его»). Вони відрізняються так само, як розлючений вовк та воркітливий голуб!

ХАРАКТЕР ЯГНЯТИ²

Дух Святий зійде і спочине на нас, якщо щоразу, коли Він осуджує нас за гріх, ми впокоряємося Йому! Немає більшого вияву покори, ніж коли ми бачимо, як Агнець іде за нас на Голгофу, і усвідомлюємо, що часто ми не бажали впокорюватися, як Він.

² Заголовки частин про характер Ягняти були надані моїм другом з Англії Маршаллом Шаллісом.

Погляньмо на Нього як на Агнця. Він був *звичайним ягням*. Ягня — одне з найдовірливіших Божих творінь. Воно не намагається хитрощами уникнути труднощів, а живе у безпомічності й простоті. Заради нас Ісус став ніким, звичайним ягням. Він не мав власної сили чи власної мудрості, у Нього не було бажання ухилитися від труднощів. Він просто жив у повній залежності від Отця. «Син нічого робити не може Сам від Себе, тільки те, що Він бачить, що робить Отець; бо що робить Він, те так само й Син робить»³.

Але наскільки ми все ускладнюємо! Які хитромудрі плани складаємо, щоб обминути труднощі! Яких зусиль докладаємо, щоб жити християнським життям і служити Богові! Ми чинимо так, ніби справді чогось варті чи самі можемо чогось досягнути! Тому голуб змушений летіти від нас, бо ж ми не бажаємо бути простими ягнятами.

БАЖАЮЧИ БУТИ ПОЗБАВЛЕНИМ УСЬОГО

Він був *ягням, позбавленим усього*. Його позбавили власних прав, власної репутації, свободи, що належала Йому, як одного дня ягня позбавляють шерсті. Він не опирався. Ягнята ніколи не опираються. Коли Він страждав за нас, то не бажав помсти і нікому не погрожував. Він не казав: «До Мене не можна так ставитися. Чи ж ви не знаєте, що Я — Божий Син?»

Як часто ми не бажаємо позбутися чогось, що по праву належить нам. Ми не бажаємо заради Нього втрачати те, що маємо. Ми вимагаємо, щоб до нас ставилися з повагою, відповідно до нашого становища. Ми посилаємося на свої права і боремося за них. А голуб змушений летіти від нас, бо ж ми не бажаємо бути ягнятами, усього позбавленими. Тож залишаємося без миру в серці — упертими та нелюблячими.

³ Ів. 5:19

ВІН НІЧОГО НЕ ВІДПОВІВ

Він був *тихим ягням*. «Він гноблений був та принижуваний, але уст Своїх не відкривав»⁴. Переносячи людське знуцання та брехню, як написано у Біблії, Він «мовчав». Він ніколи не захищав Себе і не виправдовував. А ми, коли нас ображають, робимо що завгодно, але не зносимо цього мовчки. Ми підвищуємо свій голос, сповнений злости, для самозахисту та самовиправдання. Ми виправдовуємося тоді, коли мусили б чесно визнати свою помилку. У таких випадках Голуб летить від нас, забираючи з собою Божий мир та благословення, бо ж ми не бажаємо бути тихими ягнятами.

БЕЗ ОБРАЗИ

Він був *незаплямованим ягням*. Не лише жодне погане слово не зірвалося з Його вуст, але й у серці Його не було нічого, крім любові до тих, хто послав Його на хрест. Він не мав ні брази, ні таємної злости, ні гіркоти. Навіть тоді, коли у Його руки забивали цвяхи, Він говорив: «Я прощаю вам!» і просив, щоб і Отець Небесний простив Його мучителям. Він погодився смиренно страждати за нас. А скільки гіркої образи є в наших серцях на інших людей, які заподіяли нам набагато менше, ніж ми зробили Ісусові!.. Кожне обурення залишає пляму у нашому серці, і тому голуб летить від нас, бо ми не бажаємо прощати.

ПОВЕРНИСЯ, ГОЛУБЕ!

Отож усе, що заважає Духу Святому діяти у нашому житті й благословляти нас, — усе це гріх. Гріх — єдине, що перешкоджає відродженню Церкви. Найважливіше для нас питання: яким чином повернути Голуба у наше життя, щоб Його

⁴ Іс. 53:7

благодать та сила знову діяли у ньому. Відповідь проста: через Агнця Божого. І це тому, що Він був не просто звичайним ягням, тихим та незаплямованим, не просто ягням, позбавленим усього. Понад усе Він був Ягням, невинно принесеним у жертву за чужі гріхи!

Ягня, що приносили Богові, для євреїв завжди було втіленням жертви за їхні гріхи. Його лагідність та покору важко зрозуміти, коли знаєш Його справжнє призначення: бути принесеним у жертву за гріхи і пролити свою кров на вівтар як викуп за людей. Покора нашого Господа, що виявилася у Його бажанні стати Ягням, була єдиним шляхом до нашого спасіння. Лише на хресті Він міг принести Себе в жертву за нас. Ісус взяв на Себе наші гріхи й розіп'яв їх на хресті, щоб ми могли, прийшовши до покаяння, отримати прощення й очищення від гріхів. Понад усе Бог хоче повернути нас до хреста, щоб ми побачили, як наші гріхи ранять Ягня та завдають Йому болю. «Чи був ти присутній, коли розпинали мого Господа?» — запитують слова пісні. Відповідь: «Так». Наше небажання впокоритися перед Ним робить нас частиною натовпу, що вбивав Ісуса на Голгофі. Смирненне Ягня дозволило натовпу, в якому були й ми, розіп'ясти Його, щоб при покаянні Його дорогоцінна кров дарувала нам прощення й очищення від гріхів. Нехай думка про це приведе наші горді серця до покори й розкаяння! Бо ж тільки тоді, коли ми усвідомимо, що Ісус помер і за наші гріхи, коли ми впокоримося й розкаємося в них, — кров Ягняти очистить нас, і Голуб із Божим миром та благословеннями повернеться у наші серця.

Він змирився, щоб бути у яслах,
І навіть пішов на Голгофу;
Але я іноді занадто гордий,
Щоб бути Його покірним учнем.

Він підкорив Отцеві Свою волю,
І вибрав життя у світлі;
Але я обираю боротьбу, а не покору,
І роблю те, що вважаю за потрібне.

Господи, дай мені покори,
Очисти й наповни, дай жити в Тобі,
Щоб спілкування з Тобою було близьким,
І Твоє ім'я прославлялося в мені.

Ось історія, яку розповів один африканський християнин у своїй церкві. Бог показав йому таку картину. Одного разу він піднімався на гору і почув за спиною кроки. Озирнувся й побачив чоловіка, який ніс на спині величезний і важкий тягар. Співчуваючи, християнин почав розмовляти з ним і помітив рубці на його руках. Тоді він зрозумів, що перед ним стояв Ісус, і запитав: «Господи, Ти несеш на гору гріхи людства?» «Ні, — відповів Ісус, — не гріхи людства, а лише твої!» Ця історія схвилювала серця людей і допомогла їм побачити свої власні гріхи на Голгофі, що привело їх до впокорення.

Наші серця теж повинні бути покірними, оскільки лише за цієї умови ми усвідомимо потребу сповідати свої гріхи, зможемо просити пробачення і шукати примирення, намагатимемося відшкодувати завдані нами збитки. Такі дії є показником істинного розкаяння. Коли ми погоджуємося впокоритися так, як упокорився Він, то Голуб повернеться до нас.

Повернись, небесний Голубе, повернись,
Посланцю спокою!
Я ненавиджу гріхи, що примусили
Тебе страждати і летіти геть.

КЕРОВАНІ ГОЛУБОМ

І насамкінець. Голуб — це символ миру. Це означає, що коли кров Ісуса очистила нас і ми живемо у покорі Агнцю, то ознакою присутності та повноти Духа буде мир. Це — справжня перевірка нашого життя. «І нехай мир Божий панує в ваших серцях»⁵. Якщо ми перестаємо чути голос Голуба у наших серцях, якщо порушено наш мир, — причиною цього може бути лише гріх. Якщо ми не у всьому покоряємося Агнцю, нам варто попросити Бога показати, у чому саме наша непокора. Коли ми розкаюємося й приносимо свій гріх до хреста, Голуб повернеться у наші серця, і ми знову матимемо мир із Богом. Таким чином ми пізнаємо постійну присутність Духа, що доступна навіть тим, хто оступився, якщо вони негайно прикличуть на допомогу дорогоцінну кров Ісуса.

Відтепер дозволюмо ж небесному Голубові та миру Божому керувати нашим життям і судити нас! Якщо ми зробимо це, то підемо шляхом покори, на якому Бог із любов'ю вказуватиме на наші провини. І таким чином ми досягнемо справжньої єдності з Агнцем Божим й отримаємо перемогу над своїм «его» — єдину перемогу, яка варта таких зусиль.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ РОЗДУМІВ

У Посланні до галатів 5:19-21 перелічені плоди моєї гріховної природи: «Учинки тіла явні, то є: перелюб, нечистість, розпуста, ідолослуження, чари, ворожнечі, сварка, заздрість, гнів, суперечки, незгоди, ересі, завидки, п'янство, гулянки й подібне до цього».

⁵ Кол. 3:15

Та коли мир Божий керує моїм серцем, то я приноситиму плід Духа: «Любов, радість, мир, довготерпіння, добрість, милосердя, віра» (Галатам 5:22-23).

Який із переліків найкраще описує мене не лише у моїх вчинках перед іншими, але й у найпотаємніших думках?

Подякуйте Богові за Ісуса, Який став жертвою за нас! Якщо якийсь із плодів гріховної природи з'являється у моєму житті, Бог хоче і має владу пробачити мене через жертву Ісуса.

ОСОБИСТІ ПРИМІТКИ

ВІДРОДЖЕННЯ В СІМ'Ї

Тисячі років тому в найпрекраснішому саду жили чоловік та жінка. Створені за образом свого Творця, вони жили лише для того, щоб кожную хвилину свого життя свідкувати про Нього і прославляти Його ім'я. Перші люди без нарікань виконували своє призначення — жити у цілковитій покорі Богові та керуватися Його волею. Вони впокорювали свою волю Божій, жили для Нього, а не для себе й покорялися один одному. У тій першій людській оселі, серед прекрасного саду, завжди панувала абсолютна гармонія, мир і любов, завжди була єдність не лише з Богом, але й один із одним.

Однак настав час, коли ця гармонія була порушена змієм, що прокрався у дім Божий. Змій приніс у дім гріх. Утративши мир та спілкування з Богом, Адам та Єва втратили мир і один із одним. Вони вже жили не для Бога і навіть не один для одного — вони жили лише для себе. Кожен із них став своїм власним богом. Замість миру, гармонії, любові та єдності з'явилися незгода та ненависть, одне слово — ГРІХ!

ВІДРОДЖЕННЯ ПОЧИНАЄТЬСЯ З СІМ'Ї

Першим місцем, куди проник гріх, була сім'я. Саме вдома ми найбільше грішимо, тому відродження насамперед повинно початися в сім'ї. Відродження необхідне у Церкві, у країні, у

світі, однак відроджена Церква з невідродженими сім'ями — це справжнє лицемірство. Сім'я — це місце, де відродження протікає найважче й дається дорогою ціною, проте це саме те місце, з якого воно повинно починатися.

Перш ніж продовжити наші роздуми, пригадаймо, що ж таке відродження. Відродження — це нове життя у серцях людей, чіє духовне життя згасло; але зовсім не нове життя, почате власними зусиллями чи за власною ініціативою. Це вже не людське життя, а життя Бога, життя Ісуса, яке сповнює нас і виливається через нас. Таке життя виявляється у спілкуванні та єдності з тими, з ким живемо — ніщо не повинно стояти між нами і Богом чи між нами та іншими. Дім — це місце, де відродження повинно відбутися перш за все.

Наскільки ж іншим є щоденне життя у більшості сімей, які називають себе християнами: їм притаманні роздратування, схильність до конфліктів, егоїзм і впертість. Навіть там, де між нами немає жодних конфліктів, немає й цілковитої єдності та спілкування, які повинні бути між християнами. Усе, що стає між нами та іншими, перетворюється на стіну між нами та Богом і заважає спілкуванню з Ним. Як наслідок, ми не живемо так, як Бог хоче від нас.

ЩО ДІЄТЬСЯ З НАШИМИ СІМ'ЯМИ?

Тепер щодо наших сімей. У чому ж їхня проблема? Коли ми говоримо про сім'ї, то маємо на увазі стосунки між чоловіком та дружиною, батьками та дітьми, братом та сестрою, чи між будь-ким іншим, хто через різні обставини змушений жити разом.

Найбільша проблема багатьох сімей у тому, що вони не до кінця щирі один із одним. Ми часто живемо за запнуті завісами. Інші люди не знають, хто ми. Навіть ті, хто має найближчі стосунки з нами, не знають, що відбувається у наших серцях, не відають про наші труднощі, боротьбу, поразки і про весь

той бруд, від якого Ісус Христос постійно очищає нас. Брак щирості та єдності — це результат гріха. Наслідок першого гріха полягав у тому, що Адам та Єва заховалися від Бога серед дерев саду. Ті, хто були відвертими з Богом та один із одним, тепер ховалися від Нього. Не дивно, що якщо вони сховалися від Бога, то поступово почали критися й один від одного. У серці Адама виникли думки та бажання, про які Єва ніколи не повинна була дізнатися. Те ж саме відбувалося і з Євою. Це почалося у давнину й триває донині. Коли ми щось утаємничуємо від Бога, то те саме приховуємо й один від одного. За стіною приховування, як за маскою, ми ховаємо наше справжнє «я». Іноді ми одягаємо маску гумору. Ми боїмося бути серйозними, оскільки не хочемо, щоб інші люди підійшли до нас занадто близько і побачили, які ми насправді. А відтак продовжуємо грати в цю гру і прикидатися. Ми нещирі один із одним, а з нещирою людиною не можна будувати довірливих взаємин. Із цієї причини єдність та близьке спілкування у сім'ях стають неможливими. Писання називає це «ходінням у темряві», оскільки темрява — це будь-що приховане нами.

НЕЗДАТНІСТЬ ЛЮБИТИ

Іншою проблемою у сім'ях є наша нездатність любити один одного по-справжньому. «Але, — заперечите ви, — цього не можна сказати про нашу сім'ю, оскільки ніхто не може любити більше, ніж ми з чоловіком любимо одне одного!» Зачекайте! А що ви називаєте любов'ю? Любов — це не просто сентиментальне почуття, навіть не сильна пристрасть. У відомому уривку з 13-го розділу 1 Послання до коринтян написано про справжню любов. Якщо ми перевіримо себе за цим стандартом, то, можливо, виявимо, що ми взагалі не любимо один одного, а наша поведінка є повною протилежністю до еталону, даного нам Богом. І, як не дивно це звучить, а протилежність

любові — це ненависть! Розгляньмо деякі з характеристик любові, описаних в уривку.

«Любов довготерпить,
любов милосердствує,
не заздрить,
любов не величається,
не надимається,
не поводитья нечемно,
не шукає тільки свого,
не рветься до гніву,
не думає лихого,
не радіє з неправди,
але тішиться правдою,
усе зносить,
вірить у все,
сподівається всього,
усе терпить!
Ніколи любов не перестає!»

Чи відповідає наша поведінка в сім'ї цим характеристикам? Ми часто чинимо цілком протилежно... Чи не щодня ми виявляємо нетерпимість чи навіть недобррозичливість один до одного.

У сім'ях можна побачити багато заздрості. Чоловік та дружина можуть заздрити талантам один одного, навіть духовному розвитку. Батьки заздять своїм дітям. І дуже часто між братами та сестрами існують грікі ревності.

А як щодо любові, що «не поводитья нечемно», а виявляється у ввічливості? Ввічливість — це любов у незначних речах, але саме на цих дрібницях ми спотикаємося. Нам здається, що вдома можна поводити себе абияк.

А якими гордими ми часто буваємо! Наша гордість виявляється по-різному. Ми вважаємо, що все знаємо. Ми хочемо

чинити по-своєму, примушуючи інших підкорятися нам, чим зневажаємо їх. Наше зверхнє ставлення до людей підносить нас самих. І, навіть, зневажаючи та звинувачуючи когось у своєму серці, ми все ще думаємо, що любимо цю людину!

А як щодо егоїзму? Багато разів на день ми підносимо наші бажання та інтереси над бажаннями й інтересами інших людей.

А як часто ми «рвемося до гніву»? Як швидко роздратовуємося через якісь риси характеру чи вчинки іншої людини! Як часто ми дозволяємо собі недобрі думки та ображаємося з приводу того, що роблять інші або чого вони не зробили! Більше того, ми стверджуємо, що в наших сім'ях достатньо любові. Усе це є протилежністю любові, а протилежність любові — ненависть.

Нетерпимість — це ненависть. Заздрість — ненависть. Самовпевненість та впертість — це ненависть, так само як і егоїзм, роздратування та почуття образи! А ненависть — це ГРІХ. «Хто говорить, що він пробуває у світлі, та ненавидить брата свого, той у темряві досі»¹.

Результатом цього є конфлікти, бар'єри у взаєминах та непорозуміння, що призводять до втрати спілкування з Богом та людьми.

ЄДИНИЙ ВИХІД

Виникає запитання: «Чи бажаємо ми нового життя та відродження стосунків у наших сім'ях?» Нам це необхідно. Чи хочемо ми жити старим життям, чи відчуваємо потребу в тому, щоб наша сім'я жила новим, приємним Богу, життям? Доти, поки ми не відчуємо справжньої потреби у цьому, ми не зможемо зробити перший крок. Спочатку варто визнати свій гріх, наш власний, не чийсь, принести його до хреста та довірити Господу очистити нас.

¹ 1 Ів. 2:9

Коли ми схиляємо біля хреста свої голови, наші серця сповнюються Його безкорисливої любові та милосердя до інших. Його дорогоцінна кров очищує нас від нелюбові та потурання власній волі, Дух Святий робить нас схожими на самого Христа. Вірші гімну любові з 13-го розділу 1 Послання до коринтян розповідають про образ Христа, схожими на якого Бог хоче зробити нас. *Мати* характер Христа — це дарунок для нас. Ми можемо отримувати його щоразу, коли гріх та відсутність любові починають оволодівати нами, тому що кров Ісуса, яка очищає нас, завжди доступна для кожного.

Усе це допоможе нам іти дорогою до Христа і в наших сім'ях. Знову і знову ми перебуватимемо у ситуаціях, коли маємо відмовитися від своїх прав, так само як Ісус зробив це заради нас. Ми побачимо, що те у нас, що так гостро реагує на егоїзм та гордість інших, — ніщо інше як наш власний егоїзм та гордість, які не бажають поступитися своїми правами. Нам варто приймати вчинки та поведінку інших людей як Божу волю для нас, із покірною. Але це не означає, що ми повинні приймати егоїзм інших як Божу волю для них, а навпаки — як Божу волю для нас. Бог захоче використати нас, якщо ми покоримося, для того щоб допомогти іншим вирішити їхні проблеми. Звичайно, якщо ми — батьки, то нам необхідно з твердістю корегувати поведінку наших дітей. Однак це не можна робити, виходячи з егоїстичних мотивів, а лише з любов'ю до них, бажаючи їм добра. Ми повинні постійно поступатися своєю власною вигодою і правами. Лише таким чином любов Ісуса зможе наповнювати нас і виявлятися через нас.

Коли ми впокоруємося на Голгофі, ми маємо відновити наші стосунки з іншими, іноді навіть із власними дітьми. Часто це випробовує нашу покірність. Покора — це протилежність упертості. Упертість говорить: «Ти винен!». Покора, однак, стверджує: «Винен я!». Як зміниться атмосфера у наших сім'ях, коли члени нашої сім'ї побачать, що ми визнаємо нашу провинув!

Пам'ятаймо, що на хресті є місце лише для однієї людини. Не можна сказати: «Я винен, але і ти також». Ні, ми повинні йти до хреста самі, говорячи: «Це моя провина». Бог більше працюватиме в інших через нашу покору, ніж через будь-які наші слова чи вчинки. Однак іноді ми змушені будемо чекати, можливо, навіть довго. Проте це допоможе краще зрозуміти, що відчував Бог, коли Він «...теж мусив довго чекати відтоді, коли дві тисячі років тому прийшов, щоб примиритися з людьми, хоч нічого злого їм не зробив». Але Бог, без сумніву, відповідь на наші молитви і приведе до хреста ту людину, яка образила нас. І там ми станемо одним, там зникне стіна, що розділяла нас, і ми зможемо разом іти у світлі, по-справжньому щирі перед Христом та іншими, люблячи один одного. Гріх — це чи не єдине, що об'єднує нас, людей, між собою. Тому єдине місце, де ми можемо звільнитися від нього і знайти справжню єдність, — це біля ніг Ісуса.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ РОЗДУМІВ

У 13-му розділі Першого послання до коринтян любов описана такою, якою хотів її бачити Бог і якою її показав Ісус. Чи відображає цей уривок взаємини у моїй сім'ї? Чи достатньо я терпеливий, добрий, ввічливий, чи дбаю про інших, а не спершу про себе? Моє справжнє «я» найкраще виражається, коли я вдома, з людьми, які мене знають. Якщо я переживаю відродження, то найпершими це помітять члени моєї сім'ї.

Чи хочу я пережити відродження настільки сильно, що згоден бути покірним своїй сім'ї? Чи готовий просити пробачення за свою нетерпеливість, неввічливість чи егоїзм? Чи готовий просити членів своєї сім'ї вказувати мені, якщо я відступаю від високих стандартів Божої любові?

МОЛИТВА

*Отче, жити життям, сповненим покори
та смирення, найважче вдома. Нелегко
бути покірним та люблячим кожну хвилину
свого життя. Допоможи мені йти Своїм
шляхом, особливо у сім'ї. Амінь.*

ОСОБИСТІ ПРИМІТКИ

ЗАСКАЛКА ТА КОЛОДА

В очах наших друзів щось є! Ісус називає це скалкою. І хоч це невеличка дрібниця, але яка ж вона болюча! І які безпомічні друзі, доки з їхніх очей не вийнято заскалки! Наш дружній обов'язок зробити все можливе, щоб видалити її. Яка ж велика їхня вдячність, коли нам це вдається. Так само і ми були б вдячні, якби вони зробили те ж саме для нас.

Беручи це до уваги, стає зрозумілим, що справжня мета відомого уривка з Євангелії від Матвія 7:3–5 про заскалку та колоду — не заборонити наше прагнення видалити заскалку з ока іншої людини, а радше навпаки. Ми повинні робити це один для одного, чого б це нам не коштувало. Новий Завіт навчає так піклуватися про інших, щоб бути готовими зробити все можливе, аби видалити з їхніх очей заскалку, яка заважає їм бачити реальність та позбавляє благословення. Євангелія вчить «застерігати один одного» та «підбадьорювати один одного», «мити один одному ноги» та «заохочувати один одного до любові та добрих вчинків». Любов Ісуса Христа, якою наповнені наші серця, надихатиме нас допомагати один одному.

Які благословення ми б принесли один одному, якби наставляли один одного у покорі Богові. Смирений швейцарець на ім'я Ніколас, що належав до товариства «Друзів Бога», перейшов гори й увійшов до Страсбурзької церкви відомого проповідника д-ра Таулера. Він сказав: «Для того щоб служити Богові,

світу й своєму місту, тобі треба померти. Померти для себе, своїх дарів, популярності і навіть для власної доброчесності. Лише коли до кінця усвідомиш значення хреста, матимеш нову силу для спілкування з Богом та людьми». Ці слова простого християнина примусили проповідника по-новому поглянути на своє життя. Він по-справжньому зрозумів, що означало вмерти, і став важливим інструментом у підготовці шляху для Лютера та Реформації. У цьому уривку з Євангелії від Матвія Ісус показує, як ми можемо допомагати один одному.

ЩО ТАКЕ КОЛОДА?

Спочатку Ісус говорить про те, що неможливо вийняти з чийого ока крихітну заскалку, якщо у власному оці маємо колоду. У такому разі ми не зможемо цього зробити, оскільки самі неспроможні добре бачити. Так чи інак кожна спроба зробити це буде лицемірством.

Тепер нам зрозуміло, що мав на увазі Ісус, говорячи про заскалку в чиємусь оці. Це вада, яку, як нам здається, ми можемо розгледіти. Це може бути вчинок, спрямований проти нас, чи негативне ставлення. Однак що мав на увазі Ісус, говорячи про колоду у нашому оці? Я вважаю, що колода у нашому оці — це наше неприйняття заскалки в чиємусь оці.

Безсумнівно, інші люди мають недоліки, але і наше ставлення до них може бути неправильним! Заскалка у їхніх очах викликає в нас обурення, неприязнь, критику, лють, недобрі слова чи думки. Кожне з таких явищ є причиною неспроможності любити. А це, як говорить Ісус, набагато гірше, ніж маленька (іноді навіть неусвідомлена) заскалка в оці іншого, що стала причиною наших негативних емоцій. У перекладі з грецької заскалка означає «маленький уламок», тоді як колода — це «балка». Цим порівнянням Ісус намагається показати нам, що наше неприйняття вад інших людей таке ж велике, як і різниця

між заскалкою та колодою! Щоразу, коли ми вказуємо на когось пальцем, звинувачуючи у чомусь, три інших пальці вказують на нас. Боже, будь милостивим до нас, коли ми грішимо таким чином й у лицемірстві своєму намагаємося вказати на чужі вади, тоді як у наших серцях Ти бачиш щось набагато гірше.

Не думайте, що колода — це обов'язково наша жорстока реакція. Колодою може бути перший спалах недоброї думки чи критики. Це спотворює наше сприйняття, і ми ніколи не зможемо побачити інших людей такими, якими вони є насправді, — людьми, яких вірно любить Бог. Коли ми говоритимемо з ними, маючи гріх у власному серці, то лише викличемо з їхнього боку гірше ставлення до нас, оскільки закон людських стосунків полягає в тому, що «яким судом ви судите, таким судитимуть і вас».

ПРИНЕСІТЬ ДО ГОЛГОФИ

«Лицеміре, вийми перше колоду із власного ока» (Матвія 7:5). Ось із чого варто починати. Нам необхідно визнати гріхом нашу нелюбов до інших. На колінах принести її на Голгофу до Ісуса й усвідомити ціну, яку Він заплатив за наш гріх. Біля Його ніг ми повинні покаятися та впокоритися, очиститися дорогоцінною кров'ю Ісуса і сповнитися любов'ю до тієї людини, перед якою завинили. І Він зробить це, якщо ми звернемося до Його обітниці. Тоді нам, напевне, варто піти з розкаянням до тієї людини, сповідати гріх нашого серця, який був прощений завдяки крові Ісуса, і попросити у неї пробачення. Часто інші люди навколо нас (і навіть наші власні серця) говорять нам, що гріх, який ми сповідуємо, не такий вже й великий порівняно з чийсь гріхом. Проте ми були біля Голгофи, ми вчилися жити в її тіні, ми бачили там свій гріх, і нам уже більше немає потреби порівнювати його з гріхами інших людей.

Пройшовши дорогою покаяння, ми вже добре бачимо, як вийняти заскалку з чийогось ока, оскільки колода з нашого

ока зникла. Але що це? Та заскалка, яка так турбувала нас раніше, уже зникла — вона була лише відображенням колоди у нашому оці. Іноді ми можемо виявити в ближньому дещо приховане та потайне, чого людина й не усвідомлює. У такому разі ми повинні ввічливо та з любов'ю вказати людині на це, щоб і вона побачила свої помилки. Тоді вона матиме можливість принести свій гріх до крові Христа й отримати звільнення. У такий момент ця людина буде найбільш готова прийняти наш виклик — справді, якщо вона впокорена, то буде вдячною нам, оскільки тепер знатиме, що у нашому серці немає егоїстичних мотивів, а лише любов та турбота.

Коли Бог наказує нам вказати людині на її недоліки, ми не повинні дозволяти страхів зупиняти нас. Не варто доводити нашу точку зору та наполягати на своєму. Треба просто повідомити те, що Бог сказав нам. Примусити людину побачити — це справа Бога, а не наша. Для того щоб зламати горде «я», потрібен час. Коли, своєю чергою, це ж саме роблять для нас, не захищаймося і не намагаймося виправдовуватись. Приймімо слово мовчки, подякуймо тій людині, тоді звернімося з цим до Бога та запитаймо Його. Якщо та людина говорила правду, то будьмо достатньо покірними, щоб поділитися цим із нею та разом прославити Бога. Безсумнівно, ми дуже необхідні один одному. У житті кожного з нас є невидимі місця, котрі ми ніколи не побачимо, якщо не будемо готові до того, щоб Бог указав нам на них через інших людей.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ РОЗДУМІВ

Коли востаннє мені з любов'ю вказували на мої помилки? І коли востаннє я приносив помилки інших у молитві до Бога? Чи

змінюю я свою неправильну реакцію на помилки інших, перш ніж указати братові чи сестрі на їхні помилки?

Незважаючи на те, що така щирість є рідкістю, Слово Боже наказує нам саме так ставитися один до одного.

МОЛИТВА

Отче, допоможи мені завжди бачити колоду в своєму оці й дай сили позбутися її. Допоможи подолати свій страх і навчи з любов'ю вказувати людям на їхні гріхи, навчи з бажанням допомагати ближньому. Дай мені мудрості та любові, щоб я міг достойно відповідати на зауваження інших і сам був готовий застерігати їх, коли і як Ти скажеш. Амінь.

ОСОБИСТІ ПРИМІТКИ

8

БАЖАЄШ БУТИ СЛУГОЮ?

У Новому Завіті чітко і ясно сказано, що Ісус очікує від нас, щоб ми покійно зайняли місце слуги. І це не просто обов'язок, на який ми можемо погодитись чи від якого відмовитись. Це — основа тих нових стосунків, які повинен узяти на себе учень, із поваги до Бога та своїх братів по вірі, якщо він перебуває у спілкуванні з Христом і живе святим життям. Коли ми усвідомлюємо, якою покорою та самопожертвою має бути наділений справжній слуга, стає очевидним, що лише той, хто готовий прожити своє життя в тіні Голгофи, наслідуючи покору та смиренність Господа Ісуса, зможе взяти на себе обов'язки слуги.

Продовжуючи цю тему і намагаючись до найменших дрібниць утілити в життя все, про що ми шойно говорили, варто звернути увагу на три найважливіші моменти, необхідні для усвідомлення свого становища, яке вимагає покори та смирення.

У Старому Завіті розповідається про два види слуг. Одна категорія — наймані слуги, які отримують платню і мають певні права, друга — раби, які не мають прав, не отримують винагороди за роботу й не можуть оскаржувати своє становище. Євреям заборонялося робити рабами представників свого народу. Рабами у них були язичники. Однак, звертаючись до Нового Завіту, ми дізнаємося, що слово, вжите щодо тих, хто служить Христові, означає не «найманий слуга», а «раб». Отже,

наше становище не передбачає прав та можливості скаржитися, ми — власність нашого Господаря, яку Він може використовувати за власним бажанням.

Коли ми усвідомимо, що повинні служити Тому, Хто Сам погодився стати рабом, то ще чіткіше побачимо, якими варто бути нам. Святе Писання показує надзвичайну покору Господа Ісуса, Який «бувши в Божій подобі, не вважав за захват бути Богові рівним, але Він умалив Самого Себе, прийнявши вигляд раба»¹.

Він відмовився від власних прав, бажаючи виконати волю Отця й погоджуючись покоритися жорстокості людей, щоб послужити людству та примирити його з Богом. Тож кожен із нас повинен стати рабом Того, Хто Сам є рабом і Чие серце сповнене покори, а вчинки — блага для тих, кого Він створив. Якими ж смиренними тоді повинні бути ми! Приклад Ісуса вчить нас, як варто покорятися своєму Господареві!

Наше служіння Ісусові виражається в тому, як ми служимо один одному. Павло пише: «Бо ми не себе самих проповідуємо, але Христа Ісуса, Господа, ми ж самі — раби ваші ради Ісуса»². Про покору, яку ми переймаємо від Господа, можна судити з того, як ми виявляємо її у стосунках із іншими. Якщо ми не бажаємо покійно служити іншим, відмовляючись при цьому від власної вигоди, Він вважає, що ми відмовляємося служити Йому. У такий спосіб ми позбавляємо себе спілкування з Ним.

Тепер нам треба почати використовувати у своєму житті те, про що ми щойно говорили. Нещодавно Бог проговорив до мене через Євангелію від Луки 17:7–10: «Хто ж із вас, мавши раба, що оре чи пасе, скаже йому, як він вернеться з поля: «Негайно йди та сідай до столу»? Але чи ж не скаже йому: «Приготуй що вечеряти, і підпережись, і мені прислужувуй, аж поки я їстиму й питиму, а потому ти сам будеш їсти та пити»? Чи ж він дякує тому рабові, що наказане виконав? Так і ви, коли зробите все

¹ Фил. 2:6–7

² 2 Кор. 4:5

вам наказане, то кажіть: «Ми — нікчемні раби, бо зробили лиш те, що повинні зробити були!»

Ось п'ять характеристик раба. По-перше, *він повинен виконувати свої обов'язки*, не маючи права обговорювати їх. Після важкої роботи на полі раб із притчі негайно повинен був приготувати вечерю для свого господаря, а після цього ще й подати її — і все це він мусив зробити, не поївши сам. Він ішов і виконував свій обов'язок, а не думав, як би уникнути його. Як сильно ми боїмося, що це може трапитись і з нами! Як швидко ми починаємо нарікати та ображатися, коли чогось подібного очікують від нас. Але коли ми нарікаємо, то поводимося так, ніби маємо права, яких раби не мають!

По-друге, *працюючи, він не повинен очікувати вдячності*. Як часто ми служимо іншим, жаліючи себе та гірко ремствуєючи, коли вони приймають нашу допомогу, як щось саме собою зрозуміле, і не дякують нам. Утім раб повинен приймати таке ставлення. Наймані слуги можуть на щось розраховувати, але не раби.

І по-третє, *він не повинен звинувачувати інших в егоїзмі*. Читаючи цей уривок, я не міг не думати про те, що ставлення господаря до раба було егоїстичним. Але яке право має раб звинувачувати господаря?! Він живе, щоб служити інтересам свого господаря, а егоїзм, як і будь-яка інша якість характеру господаря, — це не його справа. А ми? Ми часто дозволяємо іншим людям ставити свої інтереси вище за наші й навіть не чекаємо вдячності за те, що робимо, але ж неодмінно звинувачуємо їх у егоїзмі! Але це не те, що повинен робити раб, якому варто вбачати в егоїзмі інших можливість дисциплінувати себе, щоб ще більше ставати схожим на Господа, який Сам є слугою всім.

Проте існує ще й четвертий крок, який необхідно зробити самим. У нас не повинно бути підстав для гордоців та задоволення собою. *Ми мусимо визнати себе недостойними рабами*, що самі собою не мають ніякої цінності для Бога чи

людей. Знову й знову ми повинні визнавати, що «...не живе в мені, цебто в тілі моїм, добре»³. Якщо ми живемо як раби, то цим завдячуємо не собі, чії серця за своєю природою горді та вперті, а Господу Ісусові, що живе в нас.

Останній удар по своєму «я» можемо завдати, зробивши п'ятий крок. *Нам треба визнати, що, діючи з лагідністю та покорюю, ми не зробили ні на йоту більше того, що передбачав наш обов'язок.* Бог створив людину для того, щоб вона служила Йому.

Гріх людства — лише у відмові підкоритися й служити Богові. Тому відновлення взаємин із Богом є відновленням нашої позиції раба. Людина не робить нічого, достойного хвали, коли погоджується зайняти це місце, оскільки вона була створена та викуплена саме для цього.

Це і є дорога до хреста. Це — шлях, який уперше проклав для нас покірний Слуга Бога, тому чи не повинні ми, Його раби, теж іти ним? Він здається важким та повним перешкод? Будьте певні, це єдиний шлях угору. Пройшовши саме цією дорогою, Ісус сів на престол, і, йдучи нею, ми також можемо отримати духовну силу і владу та принести багатий плід. Усі, хто йдуть тим шляхом, мають успіх та радість, сповнені життям від Господа. Вони переконаються, що той, хто впокорує себе, буде піднесений. Покора та покаяння повинні бути незамінними складовими нашого життя.

Ми не отримаємо життя з надлишком, якщо вирішимо бути покірними в майбутньому. Спочатку варто покаятися в колишніх учинках та думках, які заважають нам жити сьогодні через наше небажання попросити за них пробачення. Господь Ісус став слугою не лише для того, щоб показати нам приклад, але й щоб померти за гріхи на хресті та подарувати Свою кров, яка очищує нас від цих гріхів. Але кров не зарадить гріхам гордого серця, аж поки ми не покаємося у тім, що зробили чи якими

³ Рим. 7:18

ми стали. Це дозволить Божому світлу проникнути у кожен куточок наших сердець.

Це означатиме, що нам варто усвідомити необхідність приходу Ісуса з небес та Його смерті на хресті, щоб пробачити наші гріхи гордощів, на які нам укаже Бог. А це передбачає не лише благання до Ісуса, щоб Він пробачив нам, але й прохання до інших людей, щоб вони пробачили нам. Саме це потребує справжньої покорі.

Пройшовши через «двері впокорених», ми опинимося у світлі й славі дороги святості та покорі.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ РОЗДУМІВ

Безсумнівно, Божа воля у тому, щоб я став Його рабом. І якщо я погоджуюся, то Він допоможе мені. Якщо я попрошу, то Він проллє світло Своє у моє серце, щоб указати мені на ті думки, слова та вчинки, яких не повинно бути у раба.

І ТОМУ Я МОЛЮСЯ

Отче Небесний, я знаю, що не жив, як повинен жити Твій раб. Я не виконував усіх Твоїх завітів і часто відмовлявся служити іншим, особливо коли вони вимагали цього чи були невдячними. Прошу, допоможи мені стати твоїм рабом; покажи всі думки, яких не має бути в раба. Допоможи мені бути схожим на Ісуса сьогодні, мій Господарю. Амінь.

ОСОБИСТІ ПРИМІТКИ

9

СИЛА КРОВІ АГНЦЯ

Звістка та заклик до відродження, з якими сьогодні ми так часто зустрічаємося, пронизують нас своєю ідеальною простою. Єдине у світі, що стає на перешкоді переможному життю християнина у спілкуванні з Богом, — це гріх у будь-якому його вияві. Сила крові Ісуса — це єдине, що може очистити християнина від гріха й, таким чином, принести звільнення та перемогу. Для нас, однак, найважливіше усвідомити, чому кров Христа дає нам право і силу стояти перед Богом, бо лише збагнувши це, ми зможемо зрозуміти умови, за яких спроможні відчутти її силу у своєму житті.

Скількома здобутками та благословеннями Писання зобов'язане силі крові Ісуса Христа! Силою Його крові відновлено мир між Богом та людьми¹. Через неї ж усі, хто вірять в Ісуса Христа, отримують відкуплення, прощення гріхів та вічне життя². Силою Його крові переможений диявол³. Її сила і сьогодні очищає нас від гріхів⁴. Силою крові Христа можемо отримати звільнення від невинуватих докорів сумління, щоб служити живому Богові⁵. Її безмежною божественною силою найнедо-

¹ Кол. 1:20

² Кол. 1:14

³ Ів. 6:54

⁴ Об. 12:11

⁵ 1 Ів. 1:7

стойніші з нас мають право увійти до Святого Святих у присутність Господа і вічно там перебувати⁶.

Що ж наділяє кров Христа такою силою? Чи багато християн користуються повнотою цієї крові у своєму житті? Занадто часто трапляється так, що ця дорогоцінна кров втрачає для нас силу очищати від гріхів, давати мир, змінювати життя, і ми вже не перебуваємо у Божій присутності та не маємо з Ним постійного спілкування.

ДЖЕРЕЛО СИЛИ

Відповідь на перше запитання можна знайти у Книзі Об'явлення, де про кров Христа сказано як про «кров Агнця»⁷. Не кров воїна, а кров Ягняти! Іншими словами, характер Ягняти наділяє дорогоцінну кров Христа силою перед Богом та людьми. Ім'я «Ягня», так часто вживане в Писанні стосовно Христа, спершу відображає Його призначення — стати жертвою за наші гріхи. Коли ізраїльтяни, згрішивши, хотіли примиритися з Богом, то саме кров ягняти (іноді козеняти) повинна була скропити вівтар. Ісус — святе уособлення всіх ягнят, принесених у жертву людьми, Агнець Божий, який заплатив за гріх світу⁸. Однак ім'я «Ягня» має ще глибше значення. Воно описує характер Ісуса. Він — Ягня, тихе та покірне серцем⁹, лагідне та поступливе, що завжди підкорює Свою власну волю Батьковій заради того, щоб принести благословення людям та послужити їм¹⁰. Будь-хто інший, тільки не Ягня, був би обурений та протистояв би такому людському ставленню до Себе, а Він,

⁶ Євр. 10:19

⁷ Об.

⁸ Ів. 1:29

⁹ Мт. 11:29

¹⁰ Ів. 6:38

у покорі перед Отцем¹¹ та з любові до нас, учинив по-іншому. Люди робили з Ним, що хотіли, але заради нас Він змирився. Коли Його ображали, Він не відповідав тим самим. Коли Він страждав, то не погрожував. Не вимагав свого, не відповідав злом, не обурювався, не жалівся! Наскільки це відрізняється від нас! Коли воля Отця та людська злоба вказали Йому на Голгофу, Ягня покірно схилило голову, погоджуючись і на це. Ягням бачив Його і пророк Ісая: «Як ягня був проваджений Він на заколення, й як овечка перед стрижами своїми мовчить, так і Він не відкривав Своїх уст...»¹². Його били батогом, глузували з Нього, плювали, змученого вели на гору, розпинали та забивали у руки цвяхи, проколювали списом та проливали Його кров! Нічого з цього ніколи не сталося б, якби Він не був Ягням. Усе відбулося для того, щоб заплатити за наш гріх! Отже, тепер ми усвідомлюємо, що Він Ягня не тому, що помер на хресті, а помер на хресті, бо був Ягням.

Нехай кожна згадка про Його кров нагадує нам про глибоке смирення та покору Ягняти перед волею Отця, оскільки саме ці риси Ісуса наділяють Його кров чудодійною силою перед Богом та людьми. У Посланні до євреїв 9:14 кров Христа пов'язана з Його самозреченням перед Богом: «...скільки ж більш кров Христа, що Себе непорочного Богу приніс Святим Духом, очистить наше сумління від мертвих учинків, щоб служити нам Богові Живому!» Покори, якостей, притаманних ягняті, самозречення перед Богом — ось чого Він очікує від нас. Саме для того, щоб виявити всі ці якості, Бог створив першу людину. Але відмова людини йти шляхом, призначеному для неї Богом, стала її першим гріхом, від якого відтоді беруть початок усі інші. Ісус прийшов, щоб відновити це призначення людини. У Ньому Отець бачив саме ці якості, коли сказав: «Це Син Мій

¹¹ Фил. 2:8

¹² Іс. 53:7

Люблений, що Його Я вподобав!»¹³ Саме через те, що Його кров так надзвичайно відобразила всі ці якості, вона настільки дорогоцінна у Божих очах і має настільки велику силу, що очищає людину від гріха.

ДРУГЕ ПИТАННЯ

Тепер ми наблизилися до другого питання: як нам отримати повноту сили крові Ісуса у своєму житті? Наші серця підказують нам відповідь, коли ми дивимося на Ягня, яке схиляє свою голову на Голгофі заради нас: ми маємо погодитися стати ягнятами, схиливши у покорі свої голови, як це зробив Він. Оскільки якості, притаманні Ягнятi, наділяють силою Його кров, ми пізнаємо її повноту у своєму житті лише тоді, коли погоджуємося бути схожими на Нього. І кожен із нас може бути наділений божественною природою¹⁴, оскільки через Його смерть вона стала доступною для всіх. Пригадайте плід Духа Святого з Послання до галатів 5:22-23 — «любов, радість, мир, довготерпіння, добрість, милосердя, віра». Бог хоче наділити цими чеснотами і нас. Пам'ятаймо, що Ісус, бувши піднесеним на престол Божий, залишається Ягням (про це сказано у Книзі Об'явлення), і Він хоче, щоб ми були схожі на Нього.

ЧИ БАЖАЄМО МИ?

Чи воліємо ми, щоб це відбулося із нами? У нас живе вперте та непокірне «я», що вимагає власної користі й нехтує інтересами інших. Його треба зламати, якщо ми вирішили перейняти характер Ягняти і якщо довіряємо силі Його дорогоцінної крові очистити нас. Ми можемо довго молитися про очищення від якогось гріха і відновлення у серці миру, однак доки ми не

¹³ Мт. 3:17

¹⁴ Фил. 2:5; 1 Кор. 2:16

погодимося впокоритися у цьому питанні та розділити покору Ягняти, нічого не станеться. Кожен гріх, який ми будь-коли допускаємо, є результатом упертості та непокори нашого гордого «я». Ми не зможемо отримати миру через кров Ісуса доти, доки не погодимося визнати це та змінити через покаяння своє ставлення, що стало причиною гріха. А це завжди нелегко. Нам варто жити у світлі та дозволяти Богові викривати всякий гріх, що є у нашому житті. Тоді Він очікуватиме від нас кроків покаяння та покори, зробити які (при їхній, як нам здається, незначущості) нам надзвичайно важко. Проте важливість цих кроків повинна вимірюватися тим, наскільки важко нам переступити через свою гордість, щоб усе виправити.

Бог укаже нам на необхідність сповідати гріх, попросити прощення чи примиритися з кимось¹⁵. Він може показати нам і необхідність відмовитися від своїх прав заради когось (Ісус не мав жодних прав, чому їх повинні мати ми?). Він може сказати, що нам варто піти до того, хто образив нас, і визнати, що наше непростення — це ще більший гріх (Ісус ніколи не ображався ні на кого, то чи маємо ми на це право?). Він може закликати нас бути щирими зі своїми друзями, щоб вони пізнали нас такими, якими ми є насправді, і могли мати з нами справжнє спілкування. Усе це може бути принизливим та викликати конфлікт із нашою гордістю та егоїзмом, однак лише зробивши ці кроки, ми пізнаємо справжнє впокорення та матимемо смирення Ягняти. Якщо ми погоджуємося здолати всі ці кроки стосовно кожного гріха, кров Ягняти зможе очистити нас від усякого гріха, і ми йтимемо поряд із Богом у білосніжному одязі, а наші серця будуть наповнені Його миром.

¹⁵ Мт. 5:23–24

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ РОЗДУМІВ

Я повинен до кінця вірити в силу крові Ісуса. Повинен знати, що не існує гріха, від якого вона не могла б мене звільнити й очистити. Нехай Дух Святий дасть мені віру в кров Ісуса, коли я розмірковуватиму над віршами з Писання.

Послання до колосян 1:19–20: «Бо вгодно було, щоб у Нім перебувала вся повнота, і щоб Ним поєднати з Собою все, примиривши кров'ю хреста Його, через Нього, чи то земне, чи то небесне».

Книга Об'явлення 12:11: «І вони його перемогли кров'ю Агнця та словом свого засвідчення, і не полюбили життя свого навіть до смерті!»

1 Послання Івана 1:7: «Коли ж ходимо у світлі, як Сам Він у світлі, то маємо спільність один із одним, і кров Ісуса Христа, Його Сина очищує нас від усякого гріха».

Послання до євреїв 9:14: «...скільки ж більш кров Христа, що Себе непорочного Богу приніс Святим Духом, очистить наше сумління від мертвих учинків, щоб служити нам Богові живому!»

Послання до євреїв 10:19–22: «Отож, браття, ми маємо відвагу входити до святині кров'ю Ісусовою, новою й живою дорогою, яку нам обновив Він через завісу, цебто через тіло Своє, маємо й Великого Священника над домом Божим, — то приступімо з щирим серцем, у повноті віри, окропивши серця від сумління лукавого та обмивши тіла чистою водою!»

10

ЗАХИЩАЮЧИ СВОЮ НЕВИННІСТЬ

Ми так звикли засуджувати гордість та лицемірство фарисея з притчі про митника та фарисея¹, що нам важко повірити, що його образ Ісус створив для того, щоб указати на нашу схожість із ним! Як нагадує того фарисея вчитель недільної школи, який завершує урок, присвячений вивченню цієї притчі, словами: «А зараз, діти, подякуймо Богові за те, що ми не такі, як той фарисей!» Найбільше нам загрожує спокуса чинити подібно фарисею тоді, коли Бог хоче навчити нас покори та показати гріхи нашого серця, що перешкоджають нашому особистому відродженню.

БОЖИЙ ОБРАЗ ЛЮДСЬКОГО СЕРЦЯ

Ми не зможемо усвідомити ні справжньої гріховності фарисеїв, ні нашої власної, доки не розглянемо її у контексті того, що Бог говорить про людське серце. Ісус сказав: «Бо зсередини, із людського серця виходять лихі думки, розпуста, крадіж, душоубство, перелюби, здирства, лукавства, підступ, безстыдства, завидющее око, богозневага, гордощі, безум»². Така ж неприваблива картина людського серця змальована Павлом і в Посланні до галатів: «Учинки тіла явні, то є: перелюб, нечистість,

¹ Лк. 18:9–14

² Мр. 7:21–22

розпуста, ідолослуження, чари, ворожнечі, сварка, заздрість, гнів, суперечки, незгоди, ересі, зазидки, п'янство, гулянки й подібне до цього»³ Яка картина! Зі словами Павла перегукуються слова Єремії: «Людське серце найлукавіше над усе (тобто воно так заводить в оману саму людину, що вона не знає яка вона насправді) та невігойне, — хто пізнає його?»⁴

Ось таким бачить Бог людське серце, наше «я», «старого чоловіка»⁵, як його називає Писання, не має значення — невірничого чи найпалкішого християнина. Важко повірити, що подібне стосується до служителів, євангелістів та християнських лідерів, однак це правда. Істина полягає в тому, що єдиною привабливою рисою християнина є Ісус Христос. Бог хоче, щоб ми приймали це як істину, щоб у справжній покорі, зневірившись у собі та своїх силах, дозволяли Ісусові бути нашою праведністю та нашою святістю — усім.

ЗВИНУВАЧУЮЧИ БОГА В БРЕХНІ

У світлі Божого бачення людського серця ми усвідомлюємо, у чому саме звинувачують фарисея. Говорячи: «Дякую, Боже, Тобі, що я не такий, як інші люди: здирщики, неправедні, перелюбні, або як цей митник», — він заперечував наявність у себе того, що, як стверджує Бог, є у кожному серці. Фактично він сказав: «Усе це без сумніву притаманне іншим, — митник навіть сам визнає це, — але не мені, Господи!» Говорячи це, він звинувачує Бога в брехні, оскільки «...як кажемо, що ми не згрішили, то чинимо з Нього неправдомовця»⁶, бо Він називає нас грішниками! Усе ж я переконаний, що фарисей щиро вірив у те, що казав. Він *справді* вірив у свою непричетність до грі-

³ Гал. 5:19–21

⁴ Єр. 17:9

⁵ Еф. 4:22

⁶ 1 Ів. 1:10

ха. Він дякував Богові за свою невинність, говорячи: «Дякую, Боже, Тобі...» Однак Слово Боже свідчить проти нього.

Якщо збирач мита б'є себе в груди, сповідуючи свої гріхи, це не означає, що він згрішив більше, ніж фарисей. Різниця полягає в тому, що збирач мита прийняв Божі слова як істину про себе, а фарисей ні. Він усе ще думає, що Бог вимагає від нього утримання від гріхів в очах інших. Він ще не усвідомив, що Бог дивиться не на лице, «а на серце»⁷, прирівнює пожадливий погляд до перелюбу⁸, ненависть до вбивства⁹, а заздрість вважає крадіжкою.

Як часто ми відмовляємося визнати у себе присутність гріха, у якому Бог осуджує когось іншого й хоче осудити нас. Ми говоримо, що у цьому гріху можна звинуватити інших, але не нас! І щиро у це віримо. Можливо, ми чули про тих, хто скорився і погодився бути зневаженим заради того, щоб визнати свої гріхи та навести лад у житті, чи навіть раділи з тих благословень, що вони отримали. Утім попри це ми не усвідомлюємо, що й ми потребуємо впокорення.

Дорогий друже, навіть якщо ми думаємо, що у нашому житті немає нічого, що варто змінити та підкорити Богові, це не означає, що гріха немає, а означає лише, що ми його не бачимо. Ми самі себе обманюємо.

НЕСВІДОМІЙ ГРІХ РОЗДІЛЯЄ НАС

Усе, що Бог говорить про нас, істина. У нас Він бачить вияв гріхів у тій чи іншій формі (доти, доки ми їх не помітимо і дозволимо Йому звільнити себе від них): несвідомий егоїзм, гордість, захоплення власними вчинками; заздрість, образу і нетерпимість; відлюдкуватість, страхи і надмірну сором'язливість;

⁷ 1 Сам. 16:7

⁸ Мт. 5:27–28

⁹ 1 Ів. 3:15

нечесність і самообман; нечистоту і хіть, — як не одне, то інше. Ми можемо не помічати цього в собі. Захоплюючись образою свого «я», ми не бачимо, що грішимо проти Христа, не приймаючи цієї образи з покірністю та смиренням. Ясно розуміючи бажання іншої людини захищати свої права та переконання, ми все ж залишаємося засліпленими своїми власними; однак відчуваємо, що чогось не вистачає у нашому житті. Ми не маємо життєво необхідного спілкування з Богом. Несвідомий гріх у Божих очах не менший за свідомий, і тому розділяє нас із Ним. Якщо ми лише попросимо Бога, Він із готовністю вкаже на найменший наш гріх.

Є й інша помилка, якої ми припускаємось, коли не усвідомлюємо тієї істини, яку Бог каже про людське серце. Ми заперечуємо наявність того чи іншого гріха не лише в собі, але й у тих, кого любимо. Ми не хочемо бачити, як Бог осуджує їх та впокорює, ми бажаємо захистити їх. Ми не хочемо, щоб вони щось визнавали та сповідали гріхи. Ми не лише живемо в полоні ілюзій стосовно самих себе, але й щодо тих, про кого піклуємося, і боїмося вийти з цього полону. Але те, що ми намагаємось захистити їх, робить Бога ошуканцем та заважає нам та їм отримувати Його благословення.

Лише справжня жага до істинного спілкування з Богом дасть нам силу бігти до Бога за Його світлом, що все викриває, та підкорятися Його голосу.

БОГ НЕ ПОТРЕБУЄ ВИПРАВДАННЯ

Повернімося до митника. Беручи до уваги все те, що Бог сказав про людське серце, ми бачимо, що його сповідання гріхів — ніщо інше, як згода з Богом, визнання того, що все, що Він сказав про нього, правда. Можливо, колись він, як і фарисей, не вірив у те, що все, сказане Богом про людину, стосується і його самого. Але Дух Святий указав на те у його житті, що

підтвердило слова Бога, і він упокорився перед Ним. І не лише погоджується з тим, що Бог правдиво описує його серце, але й без усякого сумніву згоден із судом, який Бог учинив над ним. Молитва Неемії могла б стати і його власною: «І Ти зійшов був на гору Сінай, і говорив з ними з небес, і дав їм справедливі права та правдиві закони, устами та заповіді добрі»¹⁰.

Основою справжнього розкаяння, справжньої покаяння залишається визнання того, що мій гріх — це не просто помилка, непорозуміння, щось, що є чужим моему серцю («Мені не притаманні погані думки чи вчинки!»). Насправді гріх — це вияв нашого справжнього «я». Це те, що доводить мою гордість, зіпсованість та нечистоту перед Богом, адже Він і казав, що мені насправді *притаманні* погані думки та вчинки. Саме це стверджував Давид, коли молився: «Тобі, одному Тобі я згрішив, і перед очима Твоїми лукаве вчинив, тому *справедливий Ти будеш у мові Своїй, бездоганний у суді Своїм*»¹¹. Тож не біймося сповідувати свої гріхи так, як це робив Давид, коли Бог указує нам на них; роблячи це, ми не «підведемо» Ісуса. Швидше навпаки, оскільки визнання справедливості Бога прославляє Його. Якщо ми чинитимемо так, то матимемо перемогу в Христі, бо це нагадуватиме, що «... не живе в мені, цебто в тілі моїм, добре»¹², і припинить наші намагання зробити невинне «я» святим, а заохочуватиме нас просити Ісуса бути нашою святістю, щоб і Його життя стало нашим.

МИР ТА ОЧИЩЕННЯ

Вчинок збирача податків не лише довів правоту Бога, — він звернувся до вітара й отримав мир та очищення від гріха. Це виявляється у словах, які він сказав: «Боже, будь милости-

¹⁰ Неем. 9:13

¹¹ Пс. 50:6

¹² Рим. 7:18

вий до мене грішного!» У дослівному перекладі з грецької ці слова означають: «Боже, прости мені, грішнику». Євреї знали лише один спосіб умилювати [задовольнити] Бога — через жертву, для цього вони щоденно приносили ягня у жертву спалення на вівтарі храму.

Так само й ми. Ми ніколи по-справжньому не впокоримося, поки Бог не покаже нам святе Ягня на голгофському хресті, яке спокутує наші гріхи, проливаючи Свою кров. Бог, Який наперед знав гріхи людини, заздалегідь приготував їх спокуту. Ісус був Ягням, заколотим за наші гріхи ще від створення світу. У Ньому, Хто поніс їх із покорою та смиренням, поховані мої гріхи, і якщо я щиро й покійно сповідаю їх та довірю Його крові, вона очистить та дасть прощення. Тоді мир із Богом сповнить моє серце, спілкування з Ним відразу ж відновиться, і я знову йтиму поряд із Ним, одягнений у білосніжний одяг.

Бажання проголошувати правоту Бога й усвідомлення сили крові, що очищає від гріха, приводить нас до нового й повного спілкування з Ісусом і життя з Ним у Святому Святих. Якщо ми житимемо з Ним у світлі, Він указуватиме нам на ту мить, коли ми дозволяємо гріху ввійти в наше життя, і який, якщо ми не принесемо його до хреста, засмутить Бога і заволодіє нашим життям. Це є виявом нашого старого гордого «я», для якого у Бога немає нічого, крім осуду.

Ми не маємо підстав захищати свою невинність, лише варто визнати: «Ти справедливий, Господи, коли показуєш мені, яким я є насправді» і дозволити Йому очистити нас. Зробивши це, ми побачимо, що Його дорогоцінна кров омиває нас від гріха, а Ісус сповнює нас Духом Святим. Нам треба бути людьми «покірними та смиренними духом», які бажають знати про найменший свій гріх. «І зі зламаним та впокореним, — каже Бог, — пробуваю Я на Височині та в святині...»¹³ Вони постійно переживають відродження.

¹³ Іс. 57:15

У нас є вибір: відстоювати свою невинність і жити без Божих благословень та істинного спілкування з Ним або ж прийняти Його правоту і жити у мирі, Його присутності та перемозі через кров Ісуса.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ РОЗДУМІВ

Я й не помітив, як став більше схожим на фарисея, ніж на митника! Але Бог правий, моє серце брудне. Якщо протягом певного часу я не сповідав гріхів і не відчував осуду Духа Святого, то це не тому, що я не маю гріхів, а тому, що став сліпим і серце моє затверділо.

Якщо це так, мені необхідно звернутися до Бога:

Мій Небесний Отче, я хочу мати близьке спілкування з Тобою; тому я визнаю, що Ти правий, а я — ні. Без Твого осуду та очищення я ставатиму лише сліпим та черствим. Будь ласка, покажи мені моє серце! Не дозволяй моїм гріхам лежати прикритими моєю надуманою праведністю. Не дозволяй мені проголошувати свою невинність, а покажи мою справжню провину. Дякую Тобі, що жертви Ісуса достатньо, щоб простити мої гріхи. Дякую за прощення, яке Ти пропонуєш мені, якщо я визнаю, що гріх живе в моєму серці.

Отче, сповни мене Духом Своїм Святим і наближай до Себе кожний день мого життя. Я хочу, щоб Ти вказував мені на найменший гріх, який я можу сповідувати і бути очищеним, щоб жити життям, сповненим Духа Святого, щоб постійно переживати відродження. Амінь.

ОСОБИСТІ ПРИМІТКИ

11

ЧЕРЕЗ СОРОК РОКІВ: ІНТЕРВ'Ю З РОЄМ ХЕССОНОМ

Ця частина складена з уривків трьох інтерв'ю на американському радіо, підготовлених Девідом Мейнсом, що вийшли в ефір 1988 року в Вітоні, штат Іллінойс.

Як ви переживаєте особисте відродження?

Я — євангеліст і піклююся про відродження у Церкві, однак понад усе про своє особисте відродження.

Спочатку моїм основним заняттям був євангелізм. Бог подарував мені кілька плідних років, і багато людей навернулися до Христа. Потім, після певного часу, я відчув значний спад і втратив силу Духа Святого й свободу в проповіді Євангелії, яку мав раніше. Я намагався замінити брак Божої сили своїми власними зусиллями. Я довше молився, наполегливіше вчився, палкіше проповідував, однак усе даремно: мені бракувало сили. Тоді я цього не усвідомлював, але становище, у якому я опинився, примусило мене шукати Божої благодаті. Якось Фінні сказав: «Відродженню завжди передує спад¹. Тому якщо людина не переживає спаду, вона не переживе й особистого відродження». У той час я переживав спад, проте не мав бажання цього визнати. Саме тоді Бог повернув із Африки до Англії кількох місіонерів і християнських лідерів: із Уганди, Руанди та Кенії. Був 1947 рік.

¹ Духовний спад

Вони повернулися зі Східної Африки, де тоді відбувалося відродження. Усі вони приїхали не заради відпустки, а щоб поділитися з нами, чого вони навчилися під час східно-африканського відродження, яке тривало вже чотири роки. Ці місіонери не були «батьками» відродження, а одними з багатьох його «дітей». Великим благословенням для них були свідчення життя африканців. Відродження відбувалося швидше під проводом африканців, ніж місіонерів.

Я запросив цих людей виступити на організованій мною конференції, навіть не підозрюючи, що вони почнуть із мене самого. Місіонери «взялися» за мій духовний стан. А я тоді мав безліч дрібних духовних проблем! Я переживав духовний спад. Один із чоловіків сказав мені: «Рою, тобі треба покаятися». Я запитав: «У чому покаятись?» Я й справді не знав: працював старанно, багато молився, палко проповідував — робив усе, що міг. Вони відповіли: «Ми не знаємо, у чому саме тобі треба покаятись. Ми щойно познайомилися з тобою. Проте вже знаємо достатньо, щоб указати на одне — це твої стосунки з дружиною. Якось біля церкви ти сказав нам: «Друзі, сідайте в машину, я маю ще одну справу». І ми бачили, як ти зайшов у дім і розмовляв там із молодою жінкою. Спостерігаючи за вами, ми не могли зрозуміти, чи ти розмовляв зі своєю секретаркою, чи з дружиною. Ми радимо почати звідси, оскільки відродження починається зі стосунків із найближчими нам людьми — у наших сім'ях». Ці слова глибоко запали в моє серце. Моя проповідь «про переможне життя» видалася мені неспроможною, відтак я вирішив забути про неї і почав чекати сповнення словом від Господа.

Господь указав мені на всі ті гріхи, яких я раніше не помічав, і я ступив на шлях покаяння у своїх взаєминах із дружиною та у своєму ставленні до неї. Я був упертий, а жити з впертим чоловіком надзвичайно важко. Я змушений був визнати багато своїх помилок, у яких звинувачував її. Я почав приносити ці

гріхи до Ісуса і, вже будучи відомим у Англії євангелістом, став на новий шлях покаяння. Я почав називати гріх гріхом, а це, своєю чергою, означало, що кров Ісуса Христа дала мені силу сповідати всі гріхи, на які вказав мені Бог.

Ви використали слово «покора», сказавши, що вона — одна з найнеобхідніших складових відродження. Що ви маєте на увазі, коли говорите про покору?

Це слово кілька разів зустрічається у Писанні, коли йдеться про зламане та впокорене серце. У людей може виникнути асоціація з «гіркими сльозами» чи «важким життям». Проте слово «покора» не має нічого спільного з цим, швидше воно стосується нашої волі. Покора протилежна впертості. Упертість говорить: «Ти винен», а покора визнає: «Винен я». Для людини важко це визнати, особливо якщо раніше вона у присутності інших доводила свою правоту. Коли ж перемогу в житті цієї людини отримує Бог, вона говорить: «Друзі, це моя провина». Друзі теж можуть помилятися, однак це вже не її справа. Винна вона, і часто її провина полягає в її реакції на гріх інших людей. Гріх інших людей може бути у їхніх вчинках, тоді як її власний гріх — у тому, як вона відповідає: зі злістю, упертістю чи заздрістю. Сповідання мною гріхів інших людей не допоможе мені. Дивитися варто на себе, а покора — це моє бажання так чинити.

Покора — це одноразова дія чи впокорюватись треба щоденно?

Упокорюватися варто щоденно, оскільки так само щоденно Бог указуватиме нам на наші гріхи. У Його Слові згадується про необхідність ходити у світлі, як і Він у світлі. Світло — це те, що викриває, тоді як темрява приховує. Коли світло Боже вказує нам на щось, що засмучує Його, наше завдання лише визнати: «Так, Господи, Ти правий, я — ні», і так щодня. І коли ми робимо це, кров Ісуса Христа щоденно очищає нас.

У першому розділі книжки ви сказали: «Покора — це початок відродження. Вона завдає болю, приниження, однак є єдиним шляхом. Упокоритись — це підкорити своє «я» Христові». Що це означає?

Покора у Біблії — це протипага впертості. «Не будьте впертими», — говорить Старий Завіт. А коли нас у чомусь звинувачують, ми найчастіше впираємось: «Це неправда». І коли, врешті-решт, визнаємо: «Я винен», то відчуваємо, як схиляємося у покорі перед Богом. Ті люди зі Східної Африки привезли з собою слова, написані на листі паперу:

«Господи, зламай моє горде й непокірне «я»,
Допоможи йому схилити голову й померти,
Дивлячись на Голгофу,
Де Ти Сам схилив голову, помираючи за мене».

У другому розділі «Переповнені чаші» образно змальована картина нового життя у Христі. Що ви мали на увазі, коли говорили про про переповнені чаші?

Вислів «переповнені чаші» виник за часів відродження у Східній Африці. Свій початок він бере, звичайно ж, із 22-го Псалма: «Моя чаша — то надмір пиття». Його ще й досі використовують для вираження радості й свободи, які отримує людина після того, як кров Ісуса Христа омиває її й очищує від гріха. Уперше цей вислів ужив мій добрий друг, доктор Джо Черч. Він був одним із перших провідників відродження, і саме він створив цей образ, виголошуючи промову на одній із конференцій в амфітеатрі під відкритим небом. Тисячі присутніх почули розповідь про Ісуса, який тримає в руці золоту чашу з водою життя. Доктор Джо Черч сказав, що якщо вони хочуть сповнитися Духом Святим, їм варто тримати свої руки, ніби чаші. Потрібно уявити Ісуса, Який іде поміж рядами з золотою чашею і наливає воду життя у кожду з їхніх чаш.

Ісус може підійти до котроїсь із чаш, зазирнути всередину, з сумом похитати головою й піти далі. Це означає, що чаша заржавіла та брудна зсередини і перед наповненням потребує очищення. Дехто може сказати: «Це не гріх, а якість мого характеру». Ісус на це відповідає: «Це — гріх, і його потрібно називати гріхом». Коли ви сповідуєте його, Він очищає чашу Своєю кров'ю і наповнює її водою життя. Звідси й походить фраза «переповнені чаші». Людина, яка щойно отримала очищення, говорить: «Хвала Богові за те, що моя чаша тепер переповнена» — але це сталося лише через кров Ісуса.

Коли ви говорите про гріхи, що перешкоджають Ісусові наповнити чаші, ви маєте на увазі якісь значні гріхи, такі як убивство, перелюб, злодійство — чи звичайні щоденні гріхи?

Щоденні гріхи, великі і малі. У Божих очах вони однаково серйозні. Більшість із них — це гріхи, спричинені не нашими діями, а нашим ставленням. Можливо, неправильний учинок був зроблений кимось іншим, але моя реакція на цю дію також неправильна. Заздрості, злості чи образи достатньо, щоб забруднити чашу і перешкодити Ісусові наповнити її. Але якщо я сповідую подібні вчинки як гріхи, кров Ісуса Христа очищає від усякого гріха.

Чи вважаєте ви, що більшість християн у наш час регулярно сповідують свої гріхи чи це для них неприйнятно?

Для мене самого це було незвичним, хоч я й був проповідником. Не можу сказати, що раніше покаєння було важливою частиною мого християнського життя. І тому кров Ісуса Христа не мала для мене такого вагомого значення. Однак тепер у Його крові — мої надія, мир і праведність. Я навчився йти цим шляхом, називаючи гріх гріхом і переконуючись у силі, чудодійній силі крові Ісуса Христа.

Ви говорили про тривале відродження. У наш час багато людей вважають, що відродження — короткочасний спалах, а потім ми можемо грітися у його теплі.

Усе, що було в минулому, пройшло і не впливає на теперішнє. Але Ісус живий і сьогодні, Його кров ніколи не втратить своєї сили. Відродження в Африці — це найочевидніший приклад тривалого відродження. Воно розповсюджується з неймовірною потужністю, бо кров Ісуса ніколи не втратить своєї сили, а люди, своєю чергою, — бажання постійно сповідувати свої гріхи.

Повернімося до образу чаші. Упевнений, що ви нещодавно приносили свою чашу до Христа. Коли і як це відбулося?

Нещодавно Господь указав мені на щось, що я не вважав гріхом. Саме так Він працює в житті християн. Він називає гріхом те, що заперечуємо. Останніх кілька років я відвідував місцеву церкву, не отримуючи від цього задоволення і благословення. Мені не подобався стиль їхніх служінь та музичне поклоніння. І хоч ця церква мало чим відрізнялася від інших, я знаходив причини для невдоволення. Але кілька днів тому Господь відкрив мені, що джерелом мого незадоволення було моє небажання ходити до церкви.

«Ти, — сказав Він, — звик завжди стояти за кафедрою, а зараз сидиш на лавці». Через кілька днів я готував проповідь, в основі якої була одна з притч Ісуса, та, у якій сказано, коли вас запросять на весілля, не сідайте на найпочеснішому місці, краще сядьте на останньому. Господь сказав мені: «Обери найменш почесне місце, бо там ти знайдеш Мене. Я вибрав його для тебе. А ти не маєш миру, бо не хочеш прийняти його». Коли я сповідав цей гріх і довірив його крові Христа, моє серце змінилося. Ця подія вказала мені на інші гріхи в моєму житті, зокрема на егоїзм, який я не вважав гріхом. Кров Ісуса Христа ніколи не втрачає своєї сили і завжди може повернути повноту благословень Ісуса Христа навіть такому, як я.

Чи доводилось вам бути свідком відродження, яке переживає велика кількість людей, коли переповнюється багато чаш?

Так, однак я остерігаюся підраховувати перемоги, адже це теж гріх. Якщо я захоплюся цим, то моя чаша перестане наповнюватися. Я вважаю, що одна з причин, чому люди не досягають успіху в духовному житті, полягає в тому, що вони хочуть його занадто сильно. Нам повинно бути достатньо мати Самого Ісуса, а решта — у Ньому. Він попідкується про наповнення чаш інших.

Чи вважаєте ви простою тему особистого відродження?

Звичайно, вона нескладна. До того, що написано у Писанні, додати нічого. У 1 Посланні Івана 1:7 сказано: «Коли ж ходимо в світлі, як Сам Він у світлі, то маємо спільність один із одним, і кров Ісуса Христа, Його Сина, очищує нас від усякого гріха». У 1 Посланні Івана світло й темрява — це не синоніми добра і зла. Світло викриває, темрява приховує. Бог — світло, яке все викриває. Якщо ми готові ходити у Його світлі і погоджуватися з тим, що воно висвітлює як гріх, то ми завжди будемо у світлі.

Ви сказали, що якщо Бог хоче благословити читача через сторінки вашої книжки, він повинен читати її зі спраглим серцем та в цілому бути незадоволеним станом своєї церкви чи своїм особистим, особливо своїм особистим. Чому відродження так часто починається з почуття невдоволення?

Розгляньмо таку ситуацію: якщо ви хочете отримати насолоду від вечері, яку приготувала ваша дружина, ви повинні мати добрий апетит, ви мусите бути голодні. Можливо, вам потрібно буде з'їсти кілька несмачних страв на вечереях у інших людей, щоб потім повернутися до страв тієї, чия їжа вам найбільше подобається. Так само й тут: благодать тече рікою, мільйони

людей отримали її, однак щоб і ви змогли її отримати, ви мусите бути спрагли, мусите мати у ній потребу. У такі хвилини свого життя я отримую найбільше благословень. Я не маю благословення, коли читаю Біблію лише за звичкою. Вона набуває для мене особливого змісту, коли мені важко! Знову й знову я мушу звертатися до Господа:

— Я хочу щось Тобі сказати: у мене знову духовні проблеми.

— Добре, — відповідає Господь, — щось іще?

— Я не маю миру.

— Щось іще? Розкажи мені.

Коли я прихожу до Бога, то отримую благодать, оскільки визнання мого нікчемного становища робить доступною для мене благодать мого люблячого Господа, яка дає прощення гріхів та забирає почуття провини. Благодать — це не Божа нагорода для праведних, це — Його дар для спустошених та немічних. Коли я знаходжуся у такому становищі і визнаю це, то, безперечно, отримаю Його благословення.

Як би ви пояснили благодать комусь, хто не знає, що це таке?

Благодать — це незаслужений дарунок Бога, який Він дає завдяки Своїй милості. Для того щоб її отримати, не обов'язково бути хорошим і гідним. Ісус отримує Свою славу не від того, скількох хороших християн Він підтримає, а залежно від того, скількох Він підніме після падіння.

У 10-му розділі «Захищаючи свою невинність» ви згадували про задоволеного собою фарисея та розчарованого у собі митника?

Усім нам властиво захищати свою невинність. Ми виправдуємо себе, утім Бог виправдовує безбожних. Чи зустрічали ви більше суперечність: Бог виправдовує безбожних! Той, Хто наказує земним суддям виправдовувати невинного, а винного

засуджувати², Сам робить протилежне. «Я встановлюю свій суд благодаті для того, щоб виправдати безбожних». Тих, хто визнає себе винним, Він виправдовує. Усвідомлення цього ще більше спонукає нас чинити саме так.

Отже, усе те, що ми розуміємо під поняттям «его», стає на перешкоді відродженню? Чи то себелюбство, чи самовпевненість, потурання власним бажанням, чи надмірна жалість до себе, чи самовдоволеність.

У основі всіх названих гріхів лежить наше «его». Усі вони є гріхом.

Безперечно, незадоволення саме собою непогана річ. Коли ми незадоволені, то прагнемо чогось кращого, що може задовольнити лише Бог. Якщо нам невідоме почуття незадоволення, ми не можемо прагнути кращого. Мені не подобається слово «прагнути». Воно звучить так, ніби я сам можу стати кращим. Я спустошений, і моє незадоволення приводить мене до Бога, Який може наповнити всіх, хто визнає свою поразку.

Ви часто використовуєте слово «відродження», однак не пов'язуєте його з емоційним піднесенням. Чи має воно щось спільне з емоційністю?

Звичайно, життя сповнене переживань. Іноді воно сумне, іноді радісне, іноді барвисте. Ми маємо безліч причин для того, щоб радіти й веселитися. Це не означає, що всі повинні кричати від радості, хоча і для цього можна знайти достатньо підстав. Коли благодать відкриває мені, що моя праведність абсолютно незаперечна для Бога в особі Ісуса Христа, що я маю право увійти в Святе Святих через кров Ісуса і в моїх стражданнях

² Повт. Зак. 25:1

та скорботі немає потреби, — усе це варте радості й хвали Богів! Це не просто емоції, яких ми не усвідомлюємо. У нас є серйозні підстави для радості.

Ми знову й знову повертаємося до крові Ісуса. Я не впевнений, що кожна людина до кінця усвідомлює її цінність для свого щоденного життя. Дехто почуває себе незручно, коли чує проповідь про кров Христа. Коли просять заспівати про неї, такі люди втрачають ентузіазм, оскільки їм млясно від вигляду крові. Під час своєї першої операції медсестри часто непритомніють, і все ж християни завжди пишаються хрестом та кров'ю Ісуса Христа. Чому ж так відбувається? У Старому Завіті є історія про першу Пасху. У кожному єгипетському домі помер первісток, крім тих єврейських домів, де було заколене ягня, а його кров'ю помазані одвірки. Євреї не лише закололи ягня, а скропили одвірки, оскільки Бог сказав: «Як побачу Я кров, обмину ваші двері». Зверніть увагу, що схожі слова зустрічаються і в настанові про заколення ягняти та помазання одвіроків: «Кров буде знаком для вас». Знаком чого? Знаком суду. Бог каже: «Суд прийде на кожен дім», а кров промовляє: «Тут уже заколено ягня, яке понесло покарання за старшого сина, і вирок не може бути винесено вдруге». Отож кров — це знак звершеного суду. Це так просто. Кров — це свідчення завершеної роботи Христа.

Є чудова пісня, яку ми часто співаємо:

Ісус — друг грішників,
Ми заховані в Тобі,
Бог дивиться на Твою пролиту кров,
Яка є нашим єдиним виправданням.
Кров — це знак того, що весь мій осуд поніс Ісус.

Невже кров Христа щоденно діє у нашому житті?

Так, звичайно! Кров Христа пролилася раз і назавжди, однак нам варто використовувати її через віру щоденно щодо всього, що може перешкодити нашому спілкуванню з Богом.

Ця книжка була написана 1950 року. У той час ви були сповнені оптимізму, стежачи за роботою Бога. Сьогодні ви теж радо спостерігаєте за Божлю працею?

Мене вразило, як Бог використав цю книжку. Однак це не лише заслуга книжки, радше це робота Господа та покора Його святих. Вони переживають спрагу, і я хочу провести решту свого життя, допомагаючи їм повернутися до Голгофи, крові, свободи та відродження.

Тривала популярність цієї книжки є ознакою того, що люди все ще прислухаються до звістки про Христа та про Його кров. Будь ласка, на завершення підсумуйте тему про відродження.

Відродження повинно початися з кожного особисто. Не з когось іншого, а з мене. Хтось може неправильно чинити, але я теж неправий, навіть якщо це виражається тільки у моїй реакції. Тож я глибоко переконаний: відродження починається з мене. Я хотів би ще раз нагадати слова Фінні: «Відродженню завжди передує спад». Тому тільки людина, яка готова визнати, що переживає спад, відкрита для відродження. Воно завжди починається з визнання потреби.

Відродження — це не соковита долина, яка зеленіє і зеленіє, а долина, вкрита кістками (Книга пророка Єзекїїля), яка оживає, а кістки піднімаються, щоб стати міцною армією. Це не ситуація, коли хороший християнин стає кращим, а коли оживає людина, яка готова визнати: «Моя долина вкрита кістками».

Я знаю людей, які впокорилися та визнали це. «Моя долина вкрита кістками. Так, я — служитель, утім моя долина вкрита

кістками!» Чудово, брате! Слава Богові, що ти зміг визнати це. Це усвідомлення зробить тебе більше схожим на Ісуса.

Христос відроджує нас через наші поразки. Ісус знає, що таке гріх. У цьому Його сила.

ЗМІСТ

Передмова	3
Вступ	4
1. Упокорення	5
2. Переповнені чаші	9
3. Правильне спілкування.	13
4. Дорога святості	19
5. Голуб та Ягня	27
6. Відродження в сім'ї	35
7. ЗаСкалка та колода	43
8. Бажаєш бути слугою?	48
9. Сила крові Агнця	54
10. Захищаючи свою невинність	60
11. Через сорок років: інтерв'ю з Роєм Хессоном.	68

Дорога на Голгофу

Ваше життя стало боротьбою за виживання?

Ви живете у полоні тривоги, страху, почуття провини, злості чи інших подібних почуттів?

Ви прагнете внутрішнього спокою та повноцінного життя?

Християнство продовжує нести поколінню ХХІ століття звістку, яка змінює життя. Вона обіцяє свободу, мир та примирення з Богом-Творцем усім, хто прагне цього.

Автор книжки Рой Хессон стверджує, що зміни відбуваються «у найсокровенніших сферах нашого життя». Ваша особиста покора та покаяння звільнять вас, по-новому відкриють для вас Божу любов та вестимуть «Дорогою на Голгофу». Назад до свободи, назад до Ісуса Христа, Який дарує життя з надлишком кожному, хто його прагне.

ISBN: 978-617-503-213-8

9 786175 032138

UA

RH
BT

ROY HESSON
BOOK TRUST